DESTINATION MEDVEĐA:

Basic Strategic Document for Cultural Heritage Promotion and Interpretation

DESTINACIJA MEDVEĐA:

Osnovni strateški dokument za promociju i interpretaciju kulturnog nasleđa

September / Septembar, 2026.

O PROJEKTU

ABOUT THE PROJECT

The project, titled "Destination Medveđa: Crafting the Basic Strategic Document for Cultural Heritage Promotion and Interpretation", is a 3-month peer-to-peer exchange between the lead organisation Architect Aleksandar Radović Foundation (AARF) from Serbia and the Albanian Centre for Education, Tourism and Entrepreneurship (CEAPAL).

It aims to create a foundational strategic framework to establish and promote cultural heritage and tourism in the Municipality of Medveđa, leveraging its rich cultural assets to drive local development. The initiative is financially supported by the European Union, through the Tirana office of the Italian Agency for Development Cooperation (AICS) within the "Culture and Creativity for Western Balkan's" project (CC4WBs).

The "Culture and Creativity for the Western Balkans" (CC4WBs) project, funded by the European Union, is focused on fostering dialogue in the Western Balkans by enhancing the cultural and creative sectors for increased socio-economic impact. Over a 60-month period, the CC4WBs project aims to improve the performance of the cultural and creative sectors in order to enhance skills, knowledge, access to financial aid to increase competitiveness and sustain co-production and circulation of goods and services in the Western Balkans.

Projekat pod nazivom „Destinacija Medveđa: Izrada osnovnog strateškog dokumenta za promociju i interpretaciju kulturnog nasleđa" predstavlja tromesečnu peer-to-peer razmenu između vodeće organizacije, Fondacije arhitekta Aleksandar Radović (AARF) iz Srbije i Albanskog centra za obrazovanje, turizam i preduzetništvo (CEAPAL).

Cilj projekta je kreiranje osnovnog strateškog okvira za uspostavljanje i promociju kulturnog nasleđa i turizma u opštini Medveđa, koristeći njena bogata kulturna dobra za podsticanje lokalnog razvoja. Inicijativa je podržana finansijski od strane Evropske unije, preko kancelarije u Tirani Italijanske agencije za razvoj i saradnju (AICS), a u okviru projekta "Kultura i kreativnost za Zapadni Balkan" (CC4WBs).

Projekat „Kultura i kreativnost za Zapadni Balkan" (CC4WBs), koji finansira Evropska unija, usmeren je na podsticanje dijaloga na Zapadnom Balkanu kroz jačanje kulturnog i kreativnog sektora radi ostvarivanja većeg društveno-ekonomskog uticaja. Tokom perioda od 60 meseci, projekat CC4WBs ima za cilj da unapredi rad kulturnog i kreativnog sektora kako bi se poboljšale veštine, znanje i pristup finansijskoj pomoći, čime se povećava konkurentnost i podržava koprodukcija i protok robe i usluga na Zapadnom Balkanu.

ITALIAN AGENCY FOR DEVELOPMENT COOPERATION

CEAPAL

ТУРИСТИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА ОПШТИНЕ МЕДВЕЂА
ТОМ
СИЈАРИНСКА БАЊА

ARCHITECT ALEKSANDAR RADOVIĆ FOUNDATION NIŠ
www.fondar.rs

DESTINATION *Medveđa*

CRAFTING THE BASIC STRATEGIC DOCUMENT FOR CULTURAL HERITAGE PROMOTION AND INTERPRETATION

CULTURE AND Creativity FOR THE WESTERN BALKANS

Funded by the European Union

SADRŽAJ
CONTENTS

01 **UVOD I KONTEKST**
Introduction and Context

02 **ANALIZA SITUACIJE I INVENTAR**
Situational Analysis and Inventory

03 **STRATEŠKI OKVIR I VODEĆI PRINCIPI**
Strategic Framework and Guiding Principles

04 **AKCIONI PLAN I SMERNICE ZA IMPLEMENTACIJU**
Action Plan and Implementation Guidelines

05 **ZAKLJUČAK I PRAĆENJE (MONITORING)**
Conclusion and Monitoring

06 **RELEVANTNI IZVORI I LITERATURA**
Relevant Sources and Literature

IMPRESSUM

01

UVOD I KONTEKST

INTRODUCTION AND CONTEXT

Background and Rationale	**Povod i obrazloženje**
Municipality of Medveđa is a Serbian local government, possessing a rich, historically neglected array of cultural heritage and natural assets for sustainable development. Located in southern Serbia's Jablanica District, Medveđa has a population of 6,360 (2022 census). Its terrain is dominantly hilly and mountainous, with average elevations ranging from 500 to 750 meters.	**Opština Medveđa** je jedinica lokalne samouprave u Srbiji, koja poseduje bogat, istorijski zanemaren korpus kulturnog nasleđa i prirodnih resursa za održivi razvoj. Smeštena u Jablaničkom okrugu na jugu Srbije, Medveđa ima 6.360 stanovnika (prema popisu iz 2022. godine). Teren je pretežno brdsko-planinski, sa prosečnim nadmorskim visinama u rasponu od 500 do 750 metara.
Purpose and Scope of the Strategic Document (5–10 year outlook): This document serves as a foundational guide for the integrated conservation, promotion, and sustainable development of Medveđa's cultural and natural assets. Its scope encompasses the identification of key heritage sites, the establishment of interpretation standards, and the creation of a multi-year roadmap for tourism product development and stakeholder collaboration.	**Svrha i obim Strateškog dokumenta (perspektiva od 5–10 godina):** Ovaj dokument služi kao osnovni vodič za integrisanu zaštitu, promociju i održivi razvoj kulturnih i prirodnih dobara Medveđe. On obuhvata identifikaciju ključnih elemenata nasleđa, uspostavljanje standarda interpretacije i kreiranje višegodišnjeg plana za razvoj turističkih proizvoda i saradnju svih aktera.
The Importance of Cultural Heritage and Tourism for Local Development in Medveđa: Cultural heritage and tourism are critical drivers for the sustainable local development of the Municipality of Medveđa, which has been one of the most underdeveloped regions in Serbia. The municipality possesses a rich, yet largely neglected, array of cultural heritage sites, with only one currently holding formal recognition. By leveraging these cultural assets and promoting them through a clear strategic framework, the initiative aims to boost sustainable cultural tourism, increase the visibility and formal protection of heritage sites, and create new local economic opportunities. Crucially, the strategy will foster local ownership and capacity among stakeholders, including youth and disadvantaged groups, providing a 5–10 year roadmap to move away from ad-hoc actions toward integrated, long-term development.	**Značaj kulturnog nasleđa i turizma za lokalni razvoj u Medveđi**: Kulturno nasleđe i turizam su ključni pokretači održivog lokalnog razvoja opštine Medveđa, koja je jedna od najnerazvijenijih oblasti u Srbiji. Opština poseduje bogat, ali uglavnom zanemaren niz lokaliteta i objekata kulturnog nasleđa, od kojih trenutno samo jedan ima zvanični status zaštite. Korišćenjem ovih kulturnih dobara i njihovom promocijom kroz jasan strateški okvir, inicijativa ima za cilj da podstakne održivi kulturni turizam, poveća vidljivost i zvaničnu zaštitu lokaliteta nasleđa, i samim tim stvori nove povoljnije ekonomske prilike. Ključno je to što će strategija podsticati osećaj lokalnoj pripadnosti i kapacitete među akterima, uključujući mlade i osetljive grupe, pružajući plan za okvirno 5 do 10 godina za prelazak sa ad-hoc akcija ka integrisanom, dugoročnom razvoju.

Methodology and Process	**Metodologija i proces**
Summary of the Peer-to-Peer Exchange (Albania-Serbia): This strategic document is rooted in a collaborative peer-to-peer exchange model between the Architect Aleksandar Radović Foundation (AARF) from Serbia and the Albanian Centre for Education, Tourism and Entrepreneurship (CEAPAL) from Albania. The centerpiece of this exchange was a five-day study visit to Mirdita Municipality, Albania, from August 6 to 10, 2026. The visit included three full days of knowledge transfer, workshops, and field visits.	**Rezime peer-to-peer razmene (Albanija-Srbija):** Ovaj strateški dokument je utemeljen na modelu saradnje i peer-to-peer razmene između Fondacije arhitekta Aleksandar Radović (AARF) iz Srbije i Albanskog centra za obrazovanje, turizam i preduzetništvo (CEAPAL) iz Albanije. Centralni događaj ove razmene bila je petodnevna studijska poseta opštini Mirdita u Albaniji, od 6. do 10. avgusta 2026. godine. Poseta je obuhvatala tri cela dana prenosa znanja, radionica i terenskih poseta.
During the working sessions at InfoKulla in Mirdita, experts from both organizations focused on cultural heritage identification, mapping, and interpretation, drawing from CEAPAL's successful "DigiCult-Tour" project. The sessions explored practical methods for turning heritage assets into cohesive visitor experiences and established key layers of interpretation (verified evidence, local voices, sense of place, and visitor invitations).	Tokom radnih sesija u InfoKuli u Mirditi, stručnjaci iz obe organizacije fokusirali su se na identifikaciju, mapiranje i interpretaciju kulturnog nasleđa, oslanjajući se na uspešan CEAPAL-ov projekat „DigiCult-Tour“. Sesije su istraživale praktične metode za pretvaranje dobara nasleđa u kohezivna posetiocima prilagođena iskustva i uspostavile ključne odrednice interpretacije (provereni dokazi, stavovi lokalnog stanovništva, osećaj pripadanju određenom mestu i promocija usmerena ka posetiocima).
Field visits in the Mirdita region provided concrete, transferable best practices for destination development, heritage interpretation, and local entrepreneurship. Key sites visited included:	**Terenske posete u regionu Mirdita** pružile su konkretne, prenosive primere dobre prakse za razvoj destinacije, interpretaciju nasleđa i lokalno preduzetništvo. Ključni lokaliteti u obilasku:
1. The 12th-century Church of the Saviour in Rubik (a First Category Cultural Monument);	1. Crkva Spasitelja iz 12. veka u Rubiku (spomenik kulture prve kategorije);

2. The former Spaç Political Prison, a communist-period forced-labour camp (operating from 1967 to 1991), serving as an example of historical memory interpretation;

2. Nekadašnji politički zatvor u Spaću, logor za prinudni rad iz perioda komunizma (koji je radio od 1967. do 1991. godine), a sada služi kao primer interpretacije istorijskog sećanja;

3. The urban center of Rrëshen and its Cathedral;

3. Urbani centar Rešena i njegova katedrala;

4. Local sustainable businesses successfully engage in rural and agri-tourism, including the Arbëri Winery ("Bukë e Venë" venue), Baven-Toven Naturae, and Hotel Marub.

4. Lokalna održiva preduzeća koja se uspešno bave ruralnim i agro-turizmom, uključujući vinariju Arbëri (prostor „Bukë e Venë“), Baven-Toven Naturae i hotel Marub.

This exchange established a strong knowledge bridge between Serbia and Albania, demonstrating how fragmented cultural, religious, industrial, and natural heritage can be mapped and integrated into structured, sustainable visitor routes.

Ova razmena uspostavila je snažan most znanja između Srbije i Albanije, pokazujući kako se fragmentirano kulturno, versko, industrijsko i prirodno nasleđe može mapirati i integrisati u strukturisane, održive rute za posetioce.

Summary of Local Stakeholder Engagement and Workshops in Medveđa:

To ensure local ownership, sustainability, and that the strategic framework directly reflects the community's needs, a three-day intensive local stakeholder workshop was co-organized by AARF and the Tourism Organization of Medveđa (TO Medveđa).
The workshop took place from September 4 to 6, 2026, at the Cultural Center in Medveđa, Serbia.
It served as a vital participatory platform, mobilizing a diverse group of local actors, with a deliberate focus on the representation of youth, women, and vulnerable groups (targeting a minimum of 50% representation). Over the three days, participants engaged in:

Mapping local tangible, intangible, and natural heritage resources (such as archaeological sites, traditional crafts, and unique geographical landmarks);

Conducting a local capacity assessment to identify specific development needs for the community;

Engaging in co-creation activities to define the vision and strategic objectives for "Destination Medveđa";

Collaborating on the design of an experimental tourist route that combines Medveđa's diverse cultural and natural assets and defining an example of a tourist product and souvenir.

Rezime uključivanja lokalnih aktera i radionica u Medveđi:

Kako bi se osigurao osećaj lokalnoj pripadnosti, održivost, kao i da strateški okvir direktno odražava potrebe zajednice, AARF i Turistička organizacija Medveđe (TO Medveđa) su koorganizovali trodnevnu intenzivnu radionicu za lokalne aktere.
Radionica je održana od 4. do 6. septembra 2026. godine u Kulturnom centru u Medveđi, Srbija.
Poslužila je kao vitalna participativna platforma, mobilišući različite lokalne aktere, sa namernim fokusom na zastupljenost mladih, žena i ranjivih grupa (sa ciljem od minimalno 50% zastupljenosti). Tokom tri dana, učesnici su se bavili sledećim aktivnostima:

Mapiranjem lokalnih materijalnih, nematerijalnih i prirodnih resursa nasleđa (kao što su arheološka nalazišta, tradicionalni zanati i jedinstvena geografska obeležja);

Sprovođenjem procene lokalnih kapaciteta radi identifikovanja specifičnih razvojnih potreba zajednice;

Zajednički kreativni rad radi definisanja vizije i strateških ciljeva za „Destinaciju Medveđa“;

Saradnjom na dizajnu eksperimentalne turističke rute koja kombinuje različita kulturna i prirodna dobra Medveđe i definisanjem primera turističkog proizvoda i suvenira.

By actively involving local guesthouses, cultural organizations, civil society, municipal administrators, and youth, the workshop moved beyond standard consultation to establish a co-creation framework. This collective effort provided the localized insights, validation, and community backing required to transform the strategic blueprint into a highly relevant, implementable, and sustainable plan for the municipality's long-term socio-economic development.

Aktivnim uključivanjem lokalnih seoskih domaćinstava, kulturnih organizacija, civilnog društva, opštinske administracije i mladih, radionica je prevazišla okvire standardnih konsultacija i uspostavila okvir za zajedničko delovanje. Ovaj proces pružio je lokalne poglede na problematiku, ali i validaciju i podršku zajednice neophodnu za transformaciju strateškog nacrta u visoko relevantan, primenjiv i održiv plan za dugoročni društveno-ekonomski razvoj opštine.

02

ANALIZA SITUACIJE I INVENTAR

SITUATIONAL ANALYSIS AND INVENTORY

Inventory of Cultural and Natural Heritage

Inventar kulturnog i prirodnog nasleđa

List of Formally Recognized and Protected Cultural Heritage Sites:

Lista zvanično priznatih i zaštićenih lokaliteta kulturnog nasleđa:

a/ Early Byzantine fortress and church of St. Elijah in Sijarinska Banja – This is currently the only site in the Municipality of Medveđa with formal protection status.

The Late antique fort and church of St. Elijah in Sijarinska Banja near Medveđa have been declared a cultural heritage - archaeological site. It is dated to the 6th (14th) century. The site is located on a high plateau with the Banjska River flowing by. This site consists of the remains of a fort with a rampart (not clearly visible at the moment in situ), a tower and a church. Movable archaeological finds are rare, while parts of bricks from the Early Byzantine period are visible in the rubble. The fort and an older sacral building were built in the 6th century. A church was built on the foundations of the older sacral building in the 14th century, which was painted. The construction of a new church began on the remains of the church in 1930, but was not completed. The current church was built in 1988. according to a new project. The archaeological site is significant due to its fortification, sacral, cultural and historical continuity in the wider territory of Justiniana Prima (Empress Town).

a/ Ranovizantijsko utvrđenje i crkva Sv. Ilije u Sijarinskoj Banji – ovo je trenutno jedini lokalitet u opštini Medveđa sa zvaničnim statusom zaštite.

Kasnoantička tvrđava i crkva Sv. Ilije u Sijarinskoj Banji kod Medveđe proglašeni su za kulturno dobro - arheološko nalazište. Datiraju se u 6, odnosno 14. vek. Lokalitet se nalazi na visokom platou pored kojeg protiče Banjska reka.
Sastoji se od ostataka utvrđenja sa bedemom (trenutno slabo vidljivim in situ), kule i crkve. Pokretni arheološki nalazi su retki, dok su u šutu vidljivi delovi opeke iz ranovizantijskog perioda. Tvrđava i stariji sakralni objekat podignuti su u 6. veku. Na temeljima starijeg sakralnog objekta u 14. veku podignuta je crkva koja je bila oslikana. Izgradnja nove crkve na ostacima stare započeta je 1930. godine, ali nije završena. Sadašnja crkva izgrađena je 1988. godine prema novom projektu. Arheološki lokalitet je značajan zbog svog odbrambenog, sakralnog, kulturnog i istorijskog kontinuiteta na širem prostoru Justinijane Prime (Caričinog Grada).

Inventory of other Cultural Heritage sites, buildings and monuments	Popis nepokretnog kulturnog nasleđa - lokaliteti, objekti i spomenici
a/ Early Byzantine basilica near the village of Rujkovac - Church of St. John	a/ Ranohrišćanska bazilika kod sela Rujkovac - crkva Sv.Jovana

b/ Late Antique tomb near Gornja Lapaštica - “Puškan's Church”	b/ Kasnoantička grobnica kod Gornje Lapaštice - “Puškanova crkva”
c/ Church of St. Panteleimon in the village of Gazdare - formerly the Church of St. Petka	c/ Crkva Sv. Pantelejmona u selu Gazdare - ranije Crkvište Sv. Petka
d/ Remains of a medieval church near the village of Gazdare - the "Crkvina" site	d/ Ostaci srednjovekovne crkve kod sela Gazdare - lokalitet ”Crkvina”

e/ St.Eliah Church in Sijarina Spa	e/ Crkva Sv.Ilije u Sijarinskoj Banji
f/ Church of the Holy Ascension of the Lord in Medveđa	f/ Crkva Sv. Vaznesenja Gospodnjeg u Medveđi
g/ Holy Trinity Church in Tulare Village	g/ Crkva Sv. Trojice u selu Tulare
h/ Church of the Holy Apostles Peter and Paul in the village of Donji Bučumet	h/ Crkva Svetih apostola Petra i Pavla u selu Donji Bučumet
i/ Church of St. Prophet Elijah in the village of Gornji Gajtan	i/ Crkva Sv. Proroka Ilije u selu Gornji Gajtan
j/ War memorials	j/ Ratni memorijali

k/ Urban architecture and public buildings

k/ Gradska arhitektura i objekti od javnog značaja

l/ Vernacular architecture

l/ Narodna arhitektura

Inventory of Intangible Heritage Resources	Popis resursa nematerijalnog nasleđa
a/ Manifestations and events: “Hay cutting at Marovac”, “Bogunovac games”, “The First Voice of Medveđa”, “Geyser Nights”, “Pod sač - Sačijada Medveđa”	**a/ Manifestacije i događaji:** „Kosidba na Marovcu”, „Bogunovačke igre”, „Prvi glas Medveđe”, „Gejzerske noći”, „Pod sač - Sačijada Medveđa”
b/ Projects: “BE HEALTHY! Toasts of Gornja Jablanica”, “Old crafts of Medveđa” -10 different ancient crafts were recognized, “Medveđa a hundred years ago - crafts, tradition” (implementation underway)	**b/ Projekti:** “ZDRAV SI! Zdravice Gornje Jablanice”, “Stari zanati Medveđe”- prepoznato je 10 različitih starih zanata, "Medveđa pre sto godina -zanati, tradicija" (u toku je realizacija)
Inventory of Natural Heritage Sites and Resources	**Inventar prirodnih resursa i lokaliteta nasleđa**
a/ The Radan Nature Park is placed under protection as a natural asset of exceptional importance and is classified in the I protection category. The area of the Radan Nature Park is 41,312.66 ha and includes the municipalities of Kuršumlija, Bojnik, Lebane, Medveđa and Prokuplje.	a/ Park prirode „Radan” stavlja se pod zaštitu, kao prirodno dobro od izuzetnog značaja i svrstava se u I kategoriju zaštite. Površina Parka prirode „Radan” iznosi 41.312,66 ha i obuhvata opštine Kuršumlija, Bojnik, Lebane, Medveđa i Prokuplje.

Izvor/ Source: Izvor/ Source: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Сијаринска_Бања_водоскок_Гејзер.jpg (10 September / September 2026)

Izvor/ Source: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Сијаринска_Бања_водоскок_Гејзер.jpg (10 September / September 2026)

b/ Geyser in Sijarina Spa: Although it technically operates within the famous spa resort, this unique thermomineral spring represents a hydrological phenomenon and one of the most recognizable symbols of the nature of this region.

b/ Gejzir u Sijarinskoj Banji: Iako tehnički funkcioniše u okviru poznatog banjskog lečilišta, ovaj jedinstveni termomineralni izvor predstavlja hidrološki fenomen i jedan od najprepoznatljivijih simbola prirode ovog kraja.

c/ Ćorov Waterfall: Located near the Petrilje road, with a height of 18 meters, it represents another attractive and hidden hydrological decoration and gift of the untouched nature of Gornja Jablanica.

c/ Ćorov vodopad: Smešten u blizini petriljskog puta, sa visinom od 18 metara, predstavlja još jedan atraktivan i skriven hidrološki ukras i dar netaknute prirode Gornje Jablanice.

d/ "Mrkonje Rise" is an impressive volcanic hill in southeastern Serbia, located on the northern slopes of the Goljak mountain in the municipality of Medveđa. It is located near the villages of Tulare, Mrkonjje and Poroštica, in the headwaters of the Jablanica River.

d/ Mrkonjski vis je impresivno uzvišenje vulkanskog porekla u jugoistočnoj Srbiji, smešteno na severnim ograncima planine Goljak na teritoriji opštine Medveđa. Nalazi se u blizini sela Tulare, Mrkonje i Poroštica, u izvorišnom delu reke Jablanice.

e/ Tulare Spa is a hidden natural gem located in the municipality of Medveđa, in southern Serbia, in the valley of the Tularska River. It is located at an altitude of 570 meters, about 18 kilometers west of Medveđa and 15 kilometers from the more famous Sijarina Banja.

e/ Tularska banja je skriveni prirodni dragulj smešten u opštini Medveđa, na jugu Srbije, u dolini Tularske reke. Nalazi se na nadmorskoj visini od 570 metara, na oko 18 kilometara zapadno od Medveđe i 15 kilometara od poznatije Sijarinske banje.

f/ Sijarina Spa is a unique balneological health resort and tourist gem located in southern Serbia, in the municipality of Medveđa. It is located at the foot of Mount Goljak at an altitude of 520 meters, about 50 kilometers from Leskovac and 330 kilometers from Belgrade. What makes this spa unique in Europe is the exceptional concentration of mineral springs and the unique natural geyser of thermal water that erupts up to 8 meters high.

f/ Sijarinska Banja je jedinstveno balneološko lečilište i turistički dragulj smešten na jugu Srbije, u opštini Medveđa. Nalazi se u podnožju planine Goljak na nadmorskoj visini od 520 metara, na oko 50 kilometara od Leskovca i 330 kilometara od Beograda. Ono što ovu banju čini jedinstvenom u Evropi jeste izuzetna koncentracija mineralnih izvora i jedinstveni prirodni gejzer termalne vode koji izbija u visinu do 8 metara.

Mapping Points of Interest and Defining the Richness in Heritage:

Mapiranje tačaka od značaja i definisanje bogatstva nasleđa:

Early Byzantine basilica near the village of Rujkovac - Church of St. John; St.Eliah Church in Sijarina Spa; Monument to fallen soldiers in Medveđa; Monument to fallen soldiers in Gajtan; Ćorov Waterfall; Mrkonje Rise; Remains of a medieval church near the village of Gazdare - the "Crkvina" site; Monument to Dimitrije Begović in Gajtan; Tulare Spa; School and monument in Tulare; Old School in Mrkonje.

Ranohrišćanska bazilika kod sela Rujkovac - crkva Sv.Jovana; Crkva Sv.Ilije u Sijarinskoj Banji; Spomenik palim ratnicima u Medveđi; Spomenik palim ratnicima u Gajtanu; Ćorov vodopad; Ostaci srednjovekovne crkve kod sela Gazdare - lokalitet ”Crkvina”; Spomenik Dimitriju Begoviću u Gajtanu; Tularska Banja; Škola i spomenik u Tularu; Stara škola u Mrkonju.

Recommendations for Future Recognition:	**Preporuke za buduće priznavanje (zaštitu):**
Initiate the process for formal recognition of key archaeological localities identified during mapping.	Pokrenuti postupak za zvanično priznavanje ključnih arheoloških lokaliteta i objekata identifikovanih tokom mapiranja.
Establish a local registry for intangible heritage elements to preserve traditional crafts and customs.	Uspostaviti lokalni registar elemenata nematerijalnog nasleđa radi očuvanja tradicionalnih zanata i običaja.
Propose natural heritage sites with cultural significance for integrated landscape protection.	Predložiti lokalitete prirodnog nasleđa sa kulturnim značajem za integrisanu zaštitu kulturnog predela.

Stakeholder Analysis	**Analiza aktera (zainteresovanih strana)**
Defining Stakeholders (Institutional, organizations, local communities, and individuals):	**Definisanje aktera - zaintersovanih strana (institucije, organizacije, lokalne zajednice i pojedinci):**

a/ The Tourist Organization of the Municipality of Medveđa promotes tourism, tradition and natural beauty, with an extreme focus on Sijarina Spa.
Their key events are: “Geyser Nights” (the central summer event in the spa), “Pod sač - Sačijada Medveđa” (gastronomic competition in the preparation of traditional dishes), “The First Voice of Medveđa” (amateur singers' competition), “Hay Cutting at Marovac” (preservation of old customs), “Bogunovac’s games” (preservation of old games and traditions), "Džipijada Medveđa" (a traditional tourist and sports event intended for lovers of off-road driving, adrenaline and untouched nature).
These events bring together chefs, local hosts, cultural organizations, pop and folk musicians and singers, tourists and locals of all generations. The programs most often include culinary competitions, beauty pageants, traditional games, folklore performances and large evening concerts of popular music.

More recent projects supported by the Ministry of Culture of the Republic of Serbia, focus on cultural heritage research and digitalisation.

a/ Turistička organizacija opštine Medveđa promoviše turizam, tradiciju i prirodne lepote, sa posebnim fokusom na Sijarinsku Banju.
Njihove ključne manifestacije su: „Gejzerske noći” (centralni letnji događaj u banji), „Pod sač - Sačijada Medveđa” (gastronomsko takmičenje u pripremi tradicionalnih jela), „Prvi glas Medveđe” (takmičenje pevača amatera), „Kosidba na Marovcu” (očuvanje starih običaja), „Bogunovačke igre” (očuvanje starih igara i tradicije), „Džipijada Medveđa” (tradicionalna turističko-sportska manifestacija namenjena ljubiteljima terenske vožnje, adrenalina i netaknute prirode).
Ovi događaji okupljaju kuvare, lokalne domaćine, kulturne organizacije, pop i folk muzičare i pevače, turiste i meštane svih generacija. Programi najčešće uključuju kulinarska takmičenja, “izbore za mis”, tradicionalne igre, nastupe folklora i velike večernje koncerte popularne muzike.
Noviji projekti, podržani od strane Ministarstva kulture Republike Srbije, fokusirani su na istraživanje i digitalizaciju kulturnog nasleđa.

b/ The Cultural Center Medveđa continuously organizes a rich program of events and cultural projects, despite the more modest local budget. Most of their activities and projects are co-financed through competitions of the Ministry of Culture of the Republic of Serbia, with a special focus on the preservation of local heritage, traditions and education of young people. Their key events and projects are: “Literary evening - an evening of aphorisms and poetry” (a traditional event that brings together and promotes prominent local artists, and is often accompanied by traditional gusla performances), “Competition for the best contemporary epic poem” (a project implemented in cooperation with the Association of Guslets and Writers of Epic Poetry "Gornja Jablanica”, this is the only competition for this type of poetry in Serbia and was launched with the aim of preserving epic verse), Project "New Hope for Medvedja" (focused on the decentralization of culture and education of children in rural areas, within which interactive stage workshops are organized for elementary school students from surrounding villages -Bučumet, Rujkovac, Lece, Gazdare), also book promotions and author evenings, art salons and periodic exhibitions of photographs and works by local artists, visits by cultural organizations and theaters and spiritual concerts in cooperation with the Church Municipality of Medvedja.

The ongoing projects are focused on traditional crafts and similar topics.

Note: The Cultural Center also provides technical and logistical support to large tourist events run by the Tourist Organization, and vice versa.

b/ Kulturni centar Medveđa kontinuirano organizuje bogat program manifestacija i kulturnih projekata, uprkos skromnijem lokalnom budžetu. Većina njihovih aktivnosti i projekata sufinansira se putem konkursa Ministarstva kulture Republike Srbije, sa posebnim fokusom na očuvanje lokalnog nasleđa, tradicije i edukaciju mladih. Njihovi ključni događaji i projekti su: „Književno veče - veče aforizama i poezije” (tradicionalna manifestacija koja okuplja i promoviše istaknute lokalne umetnike, a često je praćena tradicionalnim nastupima uz gusle), „Konkurs za najbolju savremenu epsku pesmu” (projekat koji se realizuje u saradnji sa Udruženjem guslara i pisaca epske poezije „Gornja Jablanica”, ovo je jedino takmičenje za ovu vrstu poezije u Srbiji i pokrenuto je sa ciljem očuvanja epskog deseterca), Projekat „Nova nada za Medveđu” (fokusiran na decentralizaciju kulture i edukaciju dece u ruralnim sredinama, u okviru kojeg se organizuju interaktivne scenske radionice za osnovce iz okolnih sela - Bučumet, Rujkovac, Lece, Gazdare), kao i promocije knjiga i autorske večeri, likovni saloni i periodične izložbe fotografija i radova lokalnih umetnika, gostovanja kulturnih organizacija i pozorišta, kao i duhovni koncerti u saradnji sa Crkvenom opštinom Medveđa.

Tekući projekti su fokusirani na tradicionalne zanate i slične teme.

Napomena: Kulturni centar takođe pruža tehničku i logističku podršku velikim turističkim manifestacijama koje vodi Turistička organizacija, i obrnuto.

c/ Local NGO: „Mia di Serbiika“ Lece - Medveđa, Udruženje penzionera opštine Medveđa…

c/ Lokalne nevladine organizacije: „Mia di Serbiika“ Lece - Medveđa, Udruženje penzionera opštine Medveđa…

d/ Governmental institutions and organisations: Institute for Cultural Heritage Preservation Niš, Tourist organisation of Serbia, Zavod za zaštitu prirode Srbije (Niš office), Hotel “Gejzer” Sijarina Spa

e/ Regional institutions: Leskovac National Museum

f/ Small local business owners: rural tourism accommodation, spa tourism accommodation, restaurants, bars and shops, traditional crafts.

d/ Državne institucije i organizacije: Zavod za zaštitu spomenika kulture Niš, Turistička organizacija Srbije, Zavod za zaštitu prirode Srbije (kancelarija u Nišu), Hotel „Gejzer” Sijarinska Banja

e/ Regionalne institucije: Narodni muzej Leskovac

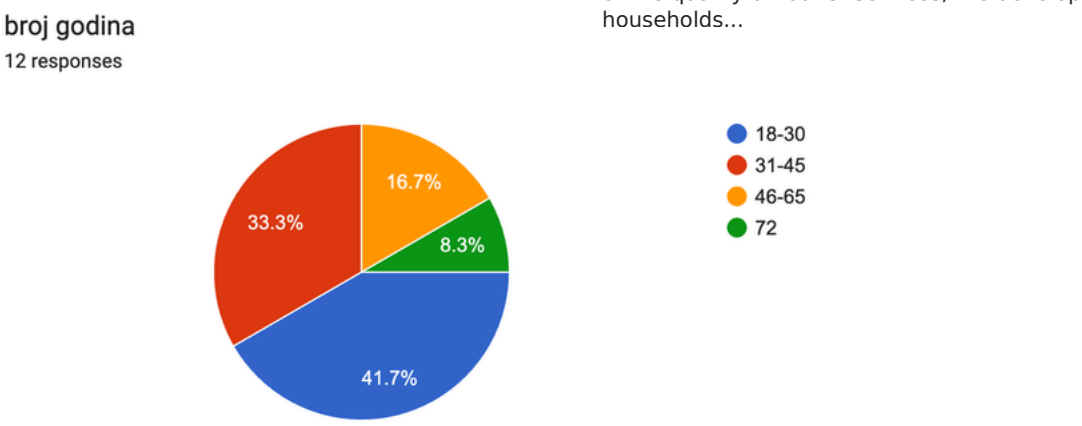
f/ Mali lokalni preduzetnici: smeštaj u seoskom turizmu, banjski smeštaj, restorani, kafići i prodavnice, stari zanati.

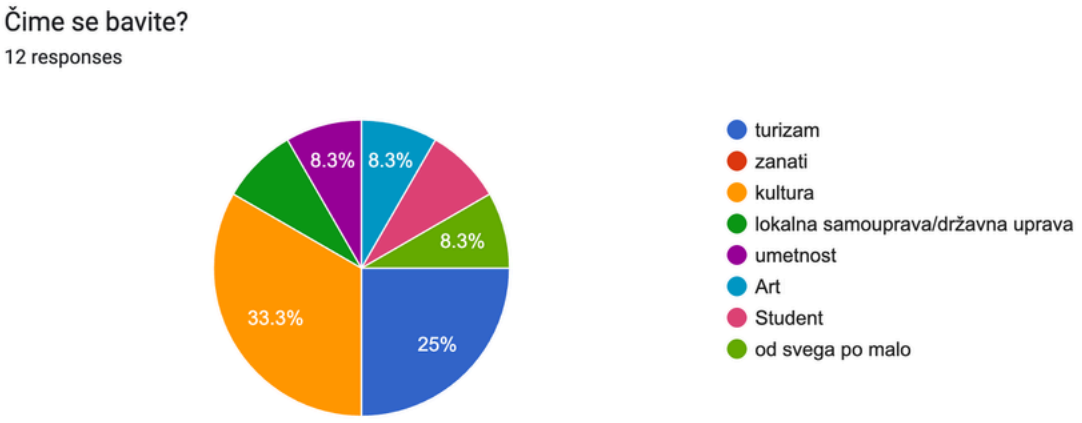
Local Capacity Assessment and Needs (Youth, women, disadvantaged groups):

This assessment is based on participatory workshops held from September 4 to 6, 2026.
Prijavilo se 12 osoba, najveći broj je imao između 18 i 30 godina, takođe najbrojniji su bili zainteresovani iz institucija kulture.
Učešće je motivisano željom za doprinosom razvoju turizma i kulture u opštini Medveđa, očuvanjem kulturnog nasleđa i povezivanjem kulture i turizma.
Interesovanje obuhvata sticanje novih iskustava, primenu prakse iz turizma sa fokusom na održivost i odgovorni turizam, kao i relevantno iskustvo iz rada u turizmu i studija turizma.
Razlozi za prijavu uključuju i promociju i poboljšanje kvaliteta turističkih usluga, razvoj seoskih turističkih domaćinsatva...

Procena lokalnih kapaciteta i potreba (mladi, žene, osetljive grupe:

Ova procena je zasnovana na participativnim radionicama održanim od 4. do 6. septembra 2026. godine.
12 people applied, most of them were between 18 and 30 years old, and the largest number of interested parties came from cultural institutions.
Participation is motivated by the desire to contribute to the development of tourism and culture in the municipality of Medveđa, preserving cultural heritage and connecting culture and tourism. Interest includes gaining new experiences, applying tourism practices with a focus on sustainability and responsible tourism, as well as relevant experience from working in tourism and studying tourism.
Reasons for applying include also the promotion and improvement of the quality of tourist services, the developmetn of a rural tourist households...

a/ Youth:	**a/ Mladi:**
Current Capacity & Challenges: Medveđa faces severe demographic decline and brain drain, with many young people migrating to larger urban centers. This creates a high risk of losing local memory, traditional crafting skills, and community hosting capacities.	**Trenutni kapaciteti i izazovi:** Medveđa se suočava sa izraženim demografskim padom i odlivom mozgova, usled migracije mladih ka većim urbanim centrima. To stvara visok rizik od trajnog gubitka lokalnog sećanja, tradicionalnih zanatskih veština i kapaciteta za vođenje turističkih aktivnosti u zajednici.
Needs: There is a critical need to actively engage youth not as passive consumers, but as co-creators, digital storytellers, and local guides. Providing training in modern heritage interpretation, digital mapping, professional photography, and social media promotion will build sustainable, future-proof skills.	**Potrebe:** Postoji ključna potreba za aktivnim uključivanjem mladih kao ko-kreatora, digitalnih naratora i lokalnih vodiča. Pružanje obuka u oblasti moderne interpretacije nasleđa, digitalnog mapiranja, profesionalne fotografije i promocije na društvenim mrežama razviće održive veštine prilagođene budućnosti.
b/ Women:	**b/ Žene:**
Current Capacity & Challenges: There is an active community of women already producing handicrafts and traditional food, but they lack stabilized sales channels and structured representation.	**Trenutni kapaciteti i izazovi:** Postoji aktivna zajednica žena, koje već proizvode rukotvorine i tradicionalnu hranu, ali im nedostaju stabilni kanali prodaje i strukturisano predstavljanje.
Needs: Women require formal support to establish artisan collectives and small-scale community-based entrepreneurial initiatives. This includes creating dedicated points of sale and redesigning traditional events to systematically showcase and celebrate the roles of women in daily life, heritage, and gastronomy.	**Potrebe:** Ženama je potrebna formalna podrška za osnivanje umetničkih ili zanatskih udruženja i pokretanje malih preduzetničkih inicijativa u zajednici. To uključuje otvaranje namenskih prodajnih mesta i redizajniranje tradicionalnih manifestacija kako bi se sistematski istakla i proslavila uloga žena u svakodnevnom životu, nasleđu i gastronomiji.
c/ Disadvantaged and Vulnerable Groups:	**c/ Osetljive i ugrožene grupe:**
Current Capacity & Challenges: As one of the most underdeveloped municipalities in Serbia, local communities in Medveđa suffer from high economic vulnerability and a lack of diversified income streams.	**Trenutni kapaciteti i izazovi:** S obzirom na to da je jedna od najnerazvijenijih opština u Srbiji, lokalne zajednice u Medveđi pate od visoke ekonomske ranjivosti i nedostatka raznovrsnih izvora prihoda.
Needs: Inclusion in small-scale, community-led heritage projects and rural/agro-tourism. These groups need capacity-building programs that lower entry barriers to the hospitality sector (e.g., managing local guesthouses) and direct tourist spending directly to vulnerable households to foster long-term local resilience.	**Potrebe:** Uključivanje u male projekte kulturnog nasleđa koje vodi zajednica, kao i u ruralni i agroturizam. Ovim grupama su potrebni programi izgradnje kapaciteta koji olakšavaju ulazak u sektor ugostiteljstva (npr. vođenje seoskih domaćinstava) i usmeravaju potrošnju posetilaca direktno ka ugroženim domaćinstvima radi dugoročne lokalne otpornosti.

Current State of Cultural Tourism

Cultural tourism in Medveđa is currently underdeveloped and primarily focused on Sijarina Spa and local traditional events like 'Geyser Nights.' The rich cultural heritage has been historically neglected, with only one officially protected site. However, there is strong potential for sustainable local economic development by connecting natural beauty, tradition, and cultural heritage sites.

Trenutno stanje kulturnog turizma

Kulturni turizam u Medveđi je trenutno nedovoljno razvijen i primarno fokusiran na Sijarinsku Banju i lokalne tradicionalne manifestacije poput „Gejzerskih noći". Bogato kulturno nasleđe je istorijski zanemareno, sa samo jednim zvanično zaštićenim lokalitetom. Ipak, postoji snažan potencijal za održivi lokalni ekonomski razvoj kroz povezivanje prirodnih lepota, tradicije i lokaliteta kulturnog nasleđa.

While Medveđa boasts vibrant events, current manifestations are predominantly focused on traditional folklore, which is largely male-centric (“Džipijada”, “Bogunovac games”, “Hay Cutting at Marovac”). There is a notable gap in programming that specifically highlights and celebrates the role and contributions of women in daily life and tradition, representing a significant untapped opportunity for inclusive community-based tourism.

Iako Medveđa ima žive događaje, trenutne manifestacije su pretežno fokusirane na tradicionalni folklor koji je uglavnom okrenut muškarcima („Džipijada”, „Bogunovačke igre”, „Kosidba na Marovcu”). Postoji primetan nedostatak sadržajima u programima koji posebno ističu i slave ulogu i doprinos žena u svakodnevnom životu i tradiciji, što predstavlja značajnu neiskorišćenu priliku za inkluzivni turizam u zajednici.

SWOT Analysis (Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats).

SWOT analiza (Snage, Slabosti, Šanse i Pretnje).

a/ STRENGTHS

a/ SNAGE (Unutrašnje snage)

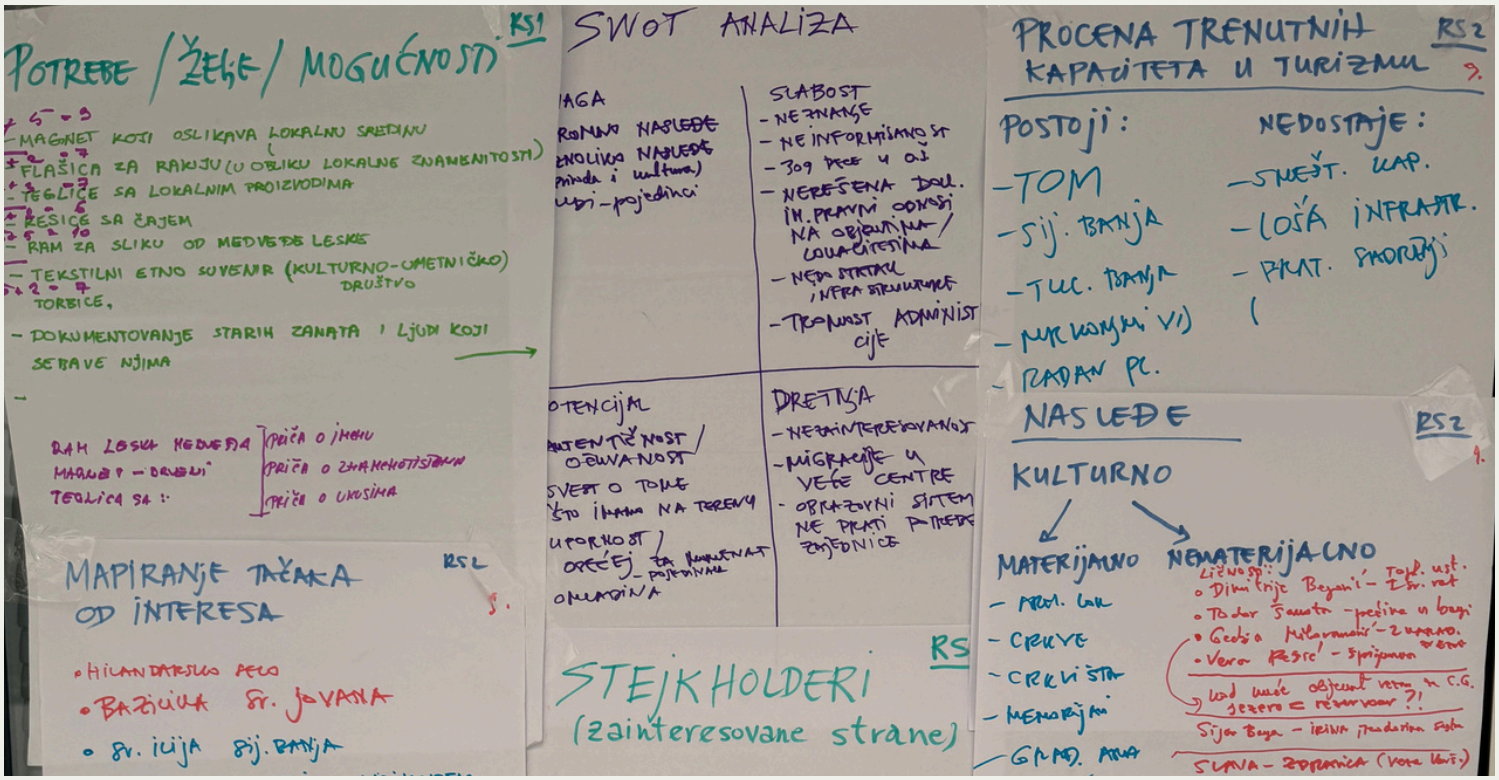
Unique Natural & Therapeutic Anchors: Sijarinska Banja (Sijarina Spa) stands as a prominent tourism hub, famous for its curative hot mineral springs and the unique natural geyser. This provides an established destination flow and a solid base for health and leisure tourism.

Jedinstvena prirodna i lekovita uporišta: Sijarinska Banja predstavlja poznati turistički centar, poznat po lekovitim izvorima tople mineralne vode i jedinstvenom prirodnom gejziru. Ovo obezbeđuje stalan protok posetilaca i čvrstu osnovu za razvoj zdravstvenog i rekreativnog turizma.

Multi-Layered Historical & Sacral Depth: Medveđa lies on a historically rich terrain with deep archaeological significance, particularly in connection with the wider territory of Justiniana Prima (Empress City). Notable historical assets include the 6th/14th-century Early Byzantine fortress and the Church of St. Elijah in Sijarinska Banja.

Višeslojna istorijska i sakralna dimenzija: Medveđa leži na istorijski bogatom terenu od dubokog arheološkog značaja, posebno u vezi sa širim prostorom Justinijane Prime (Caričinog Grada). Značajna istorijska dobra uključuju ranovizantijsko utvrđenje iz 6. veka i crkvu Sv. Ilije iz 14. veka u Sijarinskoj Banji.

Vibrant Living Heritage & Gastronomy: The area boasts highly active traditional manifestations and intangible heritage. Events like "Geyser Nights" (Sijarina Spa), "Sačijada Medveđa" (traditional cuisine competition), "Hay Cutting at Marovac", "Bogunovac Games" (traditional sports), and the "First Voice of Medveđa" enjoy great community popularity.

Živo nasleđe i gastronomija: Područje se ponosi veoma aktivnim tradicionalnim manifestacijama i nematerijalnim nasleđem. Događaji poput „Gejzerskih noći“ (Sijarinska Banja), „Sačijade“ (takmičenje u pripremi tradicionalnih jela), „Kosidbe na Marovcu“, „Bogunovačkih igara“ i „Prvog glasa Medveđe“ uživaju veliku popularnost u zajednici.

Synergy Between Local Institutions: The Tourist Organization of Medveđa (TO Medveđa) and the Cultural Center Medveđa have demonstrated strong collaborative synergy, organizing a rich program of events, author evenings, and interactive workshops co-financed by the Ministry of Culture.

Sinergija lokalnih institucija: Turistička organizacija opštine Medveđa (TO Medveđa) i Kulturni centar Medveđa pokazuju snažnu saradnju, organizujući bogat program manifestacija, autorskih večeri i interaktivnih radionica koje sufinansira Ministarstvo kulture.

Strategic Regional & International Support: Partnerships with the Architect Aleksandar Radović Foundation (AARF) and the peer-to-peer exchange model with CEAPAL (Albania) provide a robust transfer of expertise, best practices, and international co-financing possibilities.

Strateška regionalna i međunarodna podrška: Partnerstva sa Fondacijom arhitekta Aleksandar Radović (FAAR) i model peer-to-peer razmene sa organizacijom CEAPAL (Albanija) obezbeđuju prenos stručnog znanja, primera dobre prakse i mogućnosti međunarodnog sufinansiranja.

b/ WEAKNESSES

Underdeveloped & Fragmented Tourism Offer: Beyond Sijarinska Banja and seasonal folklore events, cultural tourism in the wider municipality remains highly underdeveloped and lacks integration with natural resources.

Lack of Formal Legal Protection for Heritage: Despite a high density of historical structures, only the site of Church of St. Elijah holds formal state protection status. Other valuable archaeological, sacral and vernacular sites remain legally unrecognized and vulnerable to neglect.

Deficient Tourism Infrastructure & Signage: Major gaps exist in basic visitor management assets, such as standardized bilingual signage, interpretation boards at historical sites, fixed opening hours, and unified local tourist maps.

Gender and Inclusivity Gaps: Existing community manifestations are heavily focused on traditional folklore. There is a clear gap in programming and tourism offerings that celebrate the roles and contributions of women.

Modest Local Budgets & Reliance on External Funding: Local cultural institutions have highly restricted municipal budgets, making them heavily dependent on competitive national grants or international EU-funded assistance for strategic development.

Poor information, lack of education, formal and informal: There are no local media of any kind. There is only 1 secondary school in the municipality specialized in several technical professions, which are not in line with real needs.

c/ OPPORTUNITIES

Integrated Sustainable Route Development: Establishing cohesive tourist routes that combine natural spa resources, local gastronomy , traditional crafts, and historical sites into structured half-day or multi-day itineraries.

Inclusive Community-Based Entrepreneurship: Leveraging traditional crafts and local food traditions to design small-scale projects that empower youth, women, and disadvantaged groups, offering them sustainable development and visibility.

b/ SLABOSTI

Nedovoljno razvijena i fragmentirana turistička ponuda: Izvan Sijarinske Banje i sezonskih folklornih manifestacija, kulturni turizam u široj opštini je nerazvijen i nije povezan sa prirodnim resursima.

Nedostatak formalne pravne zaštite nasleđa: Uprkos velikoj koncentraciji istorijskih objekata, samo lokalitet sa crkvom Sv. Ilije ima formalni status državne zaštite. Ostali vredni arheološki, crkveni i lokaliteti narodnog graditeljstva ostaju pravno nepriznati i podložni propadanju.

Nedostatak turističke infrastrukture i signalizacije: Postoje veliki nedostaci u osnovnim elementima za upravljanje turističkim posetama, kao što su dvojezična signalizacija, interpretativne table na istorijskim lokalitetima, fiksno radno vreme i jedinstvene lokalne turističke mape.

Rodni jaz i nedostatak inkluzivnosti: Postojeće manifestacije u zajednici su pretežno fokusirane na tradicionalni folklor. Postoji jasan nedostatak programa i turističkih sadržaja koji promovišu i slave ulogu i doprinos žena.

Skromni lokalni budžeti i oslanjanje na spoljno finansiranje: Lokalne kulturne institucije imaju veoma ograničene opštinske budžete, što ih čini veoma zavisnim od nacionalnih konkursa ili međunarodne pomoći (EU fondova) za strateški razvoj.

Loša informisanost, nedostatak edukacije, formalne i neformalne: Ne postoje lokalni mediji bilo koje vrste. U opštini postoji samo jedna srednja škola specijalizovana za nekoliko tehničkih zanimanja, koja nisu u skladu sa stvarnim potrebama.

c/ ŠANSE

Razvoj integrisanih održivih ruta: Povezivanje prirodnih banjskih resursa, lokalne gastronomije, tradicionalnih zanata i istorijskih lokaliteta u strukturisane poludnevne ili višednevne itinerere.

Inkluzivno preduzetništvo zasnovano na zajednici: Korišćenje tradicionalnih zanata i lokalne hrane za osmišljavanje malih projekata koji osnažuju mlade, žene i osetljive grupe, pružajući im održivi razvoj i vidljivost.

Digitalization and Contemporary Storytelling: Implementing modern destination marketing, such as the digital mapping of 10 points of interest, professional photography, digital tour guides, and e-books modeled after CEAPAL's successful "DigiCult-Tour" project in Mirdita.	**Digitalizacija i savremeno pripovedanje (storytelling):** Implementacija modernog marketinga destinacije, kao što je digitalno mapiranje 10 tačaka od značaja, profesionalna fotografija, digitalni vodiči i e-knjige po uzoru na uspešan CEAPAL-ov projekat „DigiCult-Tour“ u Mirditi.
Securing EU and Multilateral Funding: Capitalizing on the "Culture and Creativity for the Western Balkans" (CC4WBs) framework to apply for further international grants, enhancing local capacities, and establishing cross-border partnerships.	**Obezbeđivanje finansiranja iz EU i multilateralnih fondova:** Iskorišćavanje okvira „Kultura i kreativnost za Zapadni Balkan“ (CC4WBs) za prijavu novih međunarodnih projekata, jačanje lokalnih kapaciteta i uspostavljanje prekograničnih partnerstava.
Establishment of a Local Intangible Heritage Registry: Initiating formal processes to map and officially register local crafts to preserve skills and integrate them into the commercial tourism ecosystem.	**Uspostavljanje registra nematerijalnog nasleđa:** Pokretanje formalnog procesa za mapiranje i zvaničnu registraciju lokalnih zanata u cilju očuvanja veština i njihovog integrisanja u komercijalni turistički ekosistem.
d/ THREATS	**d/ PRETNJE**
Demographic Decline & Brain Drain: Constant migration of younger populations to larger urban areas poses a threat of permanent loss of local memory, traditional crafting skills, and community-led tourist hosting capabilities.	**Demografski pad i odliv mozgova:** Stalna migracija mlađeg stanovništva u veće urbane centre nosi rizik od trajnog gubitka lokalnog sećanja, tradicionalnih zanatskih veština i kapaciteta za vođenje turističkih aktivnosti u zajednici.
Physical Deterioration of Unprotected Assets: In the absence of formal state protection and active maintenance, important memorial, architectural and archaeological sites face imminent structural collapse or degradation due to natural elements.	**Fizičko propadanje nezaštićenih dobara:** U nedostatku formalne državne zaštite i aktivnog održavanja, važni lokaliteti arhitekture, arheologije i memorijala suočavaju se sa neposrednim strukturnim urušavanjem ili degradacijom usled prirodnih uticaja.
Intense Regional Destination Competition: Better-developed and heavily marketed spa and mountain destinations in Serbia and the Balkans could completely overshadow Medveđa if its offer remains fragmented and uncoordinated.	**Snažna regionalna konkurencija destinacija:** Bolje razvijene i snažnije promovisane banjske i planinske destinacije u Srbiji i na Balkanu mogle bi potpuno zaseniti Medveđu, ako njena ponuda ostane fragmentirana i neusklađena.
Administrative & Bureaucratic Delays: Potential bottlenecks in national and international donor contracting, complex financial procedures, or slow municipal approvals could stall long-term project momentum.	**Administrativna i birokratska kašnjenja:** Potencijalni zastoji u ugovaranju sa nacionalnim i međunarodnim donatorima, složene finansijske procedure ili spora opštinska odobrenja mogli bi usporiti zamah dugoročnih projekata.
Loss of Authenticity: Rapid, unregulated commercialization of local events or spa surroundings could risk undermining the unique, pristine, and authentic nature of the region's heritage.	**Gubitak autentičnosti:** Brza i neregulisana komercijalizacija lokalnih manifestacija ili okoline banje nosi rizik od narušavanja jedinstvene, očuvane i autentične prirode nasleđa ovog kraja.
Identifying Potentials and Possibilities for Development:	**Identifikovanje potencijala i mogućnosti za razvoj**

Potentials in People	Potencijali u ljudima
Active Community Engagement: Local human potential lies in mobilizing local guesthouses, small business owners, and local artisans.	**Aktivno angažovanje zajednice:** Lokalni ljudski potencijal leži u mobilizaciji i pokretanju novih lokalnih seoskih domaćinstava, malih preduzetnika i lokalnih zanatlija.
Empowering Youth and Women: Youth, women, and vulnerable groups represent an untapped force. By involving them as co-creators, digital storytellers, and local guides, Medveđa can build sustainable, inclusive, and modern community-based tourism that offers equal opportunities.	**Osnaživanje mladih i žena:** Mladi, žene i ranjive grupe predstavljaju neiskorišćenu snagu. Uključivanjem njih kao ko-kreatora, digitalnih naratora i lokalnih vodiča, Medveđa može izgraditi održiv, inkluzivan i moderan turizam zasnovan na zajednici koji nudi jednake mogućnosti.
Potentials in Institutions	**Potencijali u institucijama**
Institutional Synergy: A powerful opportunity exists in deepening the collaboration between the Tourist Organization of Medveđa (TO Medveđa) and the Cultural Center Medveđa with more active inclusion of regional and governmental institutions (Institute for Cultural Heritage preservation Niš, Institute for Natural Heritage Preservation Belgrade and Niš office, Leskovac National Museum, Universities, Scientific institutes, etc.). Combining the TO's marketing reach with the Cultural Center's creative programs (such as decentralized stage workshops in surrounding villages like Bučumet, Rujkovac, Lece, and Gazdare) can improve the local cultural calendar, but including the governmental and regional institutions, scientific and educational entities, will elevate the performance and visibility to a completely different level.	**Institucionalna sinergija:** Snažna prilika leži u produbljivanju saradnje između Turističke organizacije Medveđe (TO Medveđa) i Kulturnog centra Medveđa, uz aktivnije uključivanje regionalnih i državnih institucija (Zavod za zaštitu spomenika kulture Niš, Zavod za zaštitu prirode Srbije – kancelarija u Beogradu i Nišu, Narodni muzej Leskovac, univerziteti, naučni instituti itd.). Povezivanje marketinškog napora TO sa kreativnim programima Kulturnog centra (poput decentralizovanih scenskih radionica u okolnim selima kao što su Bučumet, Rujkovac, Lece i Gazdare) može unaprediti lokalni kulturni kalendar, a uključivanje državnih i regionalnih institucija, naučnih i obrazovnih subjekata, podići će kvalitet i vidljivost na potpuno novi nivo.
Regional and National Partnerships: Strengthening institutional bridges with the Institute for Cultural Heritage Preservation Niš, the Leskovac National Museum, and international partners provides the necessary expert backing, capacity building, and access to future EU and international funding (such as CC4WBs).	**Regionalna i nacionalna partnerstva:** Jačanje institucionalnih veza sa Zavodom za zaštitu spomenika kulture Niš, Narodnim muzejom Leskovac i međunarodnim partnerima obezbeđuje neophodnu stručnu podršku, izgradnju kapaciteta i pristup budućim fondovima EU i međunarodnim fondovima (kao što je CC4WBs).
Possibilities to Redesign Core Topics	**Mogućnosti za redizajniranje ključnih tema**
Inclusive Cultural Themes: Redesigning traditional events to move beyond male-centric folklore is a key possibility. Introducing programming that highlights the historically neglected roles and everyday contributions of women in daily life, traditional gastronomy (like 'Sačijada'), and domestic crafts will make the cultural offer far more inclusive and diverse.	**Inkluzivne kulturne teme:** Redizajniranje tradicionalnih manifestacija, kako bi se prevazišle teme orijentisane samo na muškarce je ključna mogućnost. Uvođenje programa koji naglašavaju istorijski zanemarene uloge i svakodnevne doprinose žena u životu, tradicionalnoj gastronomiji (poput „Sačijade”) i domaćoj radinosti učiniće kulturnu ponudu znatno inkluzivnijom i raznovrsnijom.
Also, the promotion of the work and actions of highly educated women from this region or historical figures can also contribute to overcoming basic shortcomings and refining the offer.	Takođe, promocija rada i delovanja visoko obrazovanih žena sa ovog podnevlja ili istorijskih ličnosti, takođe može doprineti prevazilaženju bazičnih nedostataka i oplemenjivanju ponude.

Activating Forgotten Heritage: Shifting focus from passive ruins to active landmarks. Historically neglected assets like the 6th-century Early Byzantine basilicas and numerous churches and memorials can be repositioned through modern interpretation standards as focal points of historical exploration, linking them to natural and intangible assets.

Aktiviranje zaboravljenog nasleđa: Pomeranje fokusa sa pasivnih ruševina na aktivne znamenitosti. Istorijski zanemarena dobra, kao što su ranovizantijske bazilike iz 6. veka i brojne crkve i spomen-obeležja, mogu se kroz moderne standarde interpretacije pozicionirati kao centralne tačke istorijskog istraživanja, povezujući ih sa prirodnim i nematerijalnim dobrima.

Cultural Heritage as a Development Driver:

Kulturno nasleđe kao pokretač razvoja:

Diversifying the Tourist Offer: By linking therapeutic mineral springs with archaeological sites and living heritage, Medveđa can transition from a single-purpose spa destination to a rich, multi-thematic cultural route.

Diverzifikacija turističke ponude: Povezivanjem lekovitih mineralnih izvora sa arheološkim nalazištima i živim nasleđem, Medveđa može preći iz jednonamenske banjske destinacije u bogatu, višetematsku kulturnu rutu.

Sustainable Economic Impact: Using cultural heritage as a tool for local socio-economic development ensures long-term resilience. Developing authentic local souvenirs, showcasing traditional craftsmanship, and boosting rural and agro-tourism directly channels visitor spending into the hands of local hosts, youth, and vulnerable groups, countering underdevelopment.

Održivi ekonomski uticaj: Korišćenje kulturnog nasleđa kao alata za lokalni društveno-ekonomski razvoj osigurava dugoročnu održivost. Razvoj autentičnih lokalnih suvenira, prikazivanje tradicionalnog zanatstva i podsticanje ruralnog i agroturizma direktno usmeravaju potrošnju posetilaca u ruke lokalnih domaćina, mladih i ranjivih grupa, suprotstavljajući se nerazvijenosti.

03

STRATEŠKI OKVIR I VODEĆI PRINCIPI

STRATEGIC FRAMEWORK AND GUIDING PRINCIPLES

Vision and Mission	**Vizija i misija**
Vision: By 2036, "Destination Medveđa" will be recognized as a leading, vibrant hub for sustainable, inclusive, and heritage-led tourism in Southern Serbia. It will seamlessly integrate its unique natural healing waters, multi-layered archaeological and sacral history, and rich living traditions, transforming cultural heritage into a driving force for local economic resilience, pride, and youth empowerment.	**Vizija:** Do 2036. godine, „Destinacija Medveđa“ biće prepoznata kao vodeći, dinamičan centar za održivi, inkluzivni turizam zasnovan na nasleđu u južnoj Srbiji. Ona će efikasno integrisati svoje jedinstvene lekovite vode, višeslojnu arheološku i sakralnu istoriju i bogatu živu tradiciju, transformišući kulturno nasleđe u pokretačku snagu za lokalnu ekonomsku otpornost, ponos i osnaživanje mladih.
Mission: To protect, digitize, and interpret Medveđa's diverse cultural and natural assets through collaborative, community-driven initiatives. By fostering institutional synergies and empowering youth, women, and disadvantaged groups. We aim to deliver high-quality, authentic visitor experiences that preserve our local identity and channel sustainable tourism benefits directly into local households.	**Misija:** Zaštititi, digitalizovati i interpretirati raznovrsna kulturna i prirodna dobra Medveđe kroz zajedničke inicijative vođene zajednicom. Kroz podsticanje institucionalne sinergije i osnaživanje mladih, žena i osetljivih grupa. Cilj nam je da pružimo visokokvalitetna, autentična iskustva posetiocima, koja čuvaju naš lokalni identitet i usmeravaju dobit od održivog turizma direktno u lokalna domaćinstva.
Strategic Objectives	**Strateški ciljevi**

Enhance Heritage Protection and Formal Recognition: Collaborate with the Institute for Cultural Heritage Preservation Niš and local stakeholders to initiate formal legal protection for key archaeological, sacral, and vernacular sites.	**Unapređenje zaštite i zvanične zaštite nasleđa:** Saradnja sa Zavodom za zaštitu spomenika kulture Niš i lokalnim akterima na pokretanju formalne pravne zaštite za ključne arheološke, sakralne i objekte narodnog graditeljstva .
Implement Modern Interpretation and Digitalization Standards: Adopt the "DigiCult-Tour" model to digitally map at least 10 key points of interest (POIs), establish standardized bilingual signage, and create digital storytelling tools (ebook, digital guides) utilizing the four layers of interpretation (verified evidence, local voices, sense of place, and visitor invitations).	**Implementacija savremenih standarda interpretacije i digitalizacije:** Usvajanje modela „DigiCult-Tour“ za digitalno mapiranje najmanje 10 ključnih tačaka od značaja (POI), uspostavljanje standardizovane dvojezične signalizacije i kreiranje digitalnih alata za pripovedanje (e-knjiga, digitalni vodiči) koristeći četiri sloja interpretacije (provereni dokazi, glasovi lokalnog stanovništva, osećaj mesta i uključivanje posetilaca).
Drive Inclusive Economic and Community Empowerment: Create sustainable revenue streams for youth, women, and vulnerable groups. This includes supporting the establishment of women-led artisan collectives, developing dedicated craft points of sale, and training youth as digital storytellers and local guides.	**Podsticanje inkluzivnog ekonomskog osnaživanja zajednice:** Stvaranje održivih izvora prihoda za mlade, žene i osetljive grupe. Ovo uključuje podršku osnivanju udruženja zanatlija pod vođstvom žena, razvoj namenskih prodajnih mesta za rukotvorine i obuku mladih kao digitalnih naratora i lokalnih vodiča.
Develop Integrated, Multi-Thematic Tourism Products: Move away from isolated, seasonal events by designing comprehensive half-day or multi-day tourist itineraries that seamlessly connect therapeutic spa assets, pristine natural landmarks and historical sites.	**Razvoj integrisanih, višetematskih turističkih proizvoda:** Prevazilaženje izolovanih, sezonskih manifestacija kroz osmišljavanje sveobuhvatnih poludnevnih ili višednevnih turističkih itinerera koji povezuju lekovite banjske resurse, netaknute prirodne lokalitete i istorijske spomenike.
Target Audiences and Visitor Profiles	**Ciljne grupe i profili posetilaca**
Health and Wellness Seekers: Attracted by the therapeutic balneological springs and unique geyser in Sijarina Spa, seeking relaxation and rehabilitation.	**Tragaoci za zdravljem i wellnessom:** Privučeni lekovitim balneološkim izvorima i jedinstvenim gejzirom u Sijarinskoj Banji, koji traže opuštanje i rehabilitaciju.
Cultural and Historical Explorers: Travelers interested in Byzantine, medieval, and sacral history, archaeological continuity (Justiniana Prima territory), and monumental heritage.	**Istraživači kulture i istorije:** Putnici zainteresovani za vizantijsku, srednjovekovnu i sakralnu istoriju, arheološki kontinuitet (područje Justinijane Prime) i spomeničko nasleđe.
Eco and Active Tourists: Outdoor enthusiasts drawn to Radan Nature Park, hiking, waterfalls (Ćorov Waterfall), and volcanic landscapes (Mrkonje Rise).	**Eko i aktivni turisti:** Ljubitelji prirode privučeni Parkom prirode Radan, planinarenjem, vodopadima (Ćorov vodopad) i vulkanskim pejzažima (Mrkonjski vis).
Gastronomy and Authenticity Lovers: Visitors seeking genuine rural hospitality, traditional culinary experiences (like "Sačijada"), and localized intangible heritage.	**Ljubitelji gastronomije i autentičnosti:** Posetioci koji traže iskreno seosko gostoprimstvo, tradicionalna kulinarska iskustva (poput „Sačijade“) i lokalno nematerijalno nasleđe.

Best Practice Models	Modeli dobre prakse
Key Learnings from Mirdita, Albania (CEAPAL Peer Exchange):	Ključna saznanja iz opštine Mirdita, Albanija (PEER razmena sa CEAPAL):
Digital Mapping & Storytelling: Leveraging CEAPAL's "DigiCult-Tour" to create a strong digital presence that makes fragmented heritage accessible.	**Digitalno mapiranje i pripovedanje:** Korišćenje CEAPAL-ovog projekta „DigiCult-Tour“ za stvaranje snažnog digitalnog prisustva, koje fragmentirano nasleđe čini dostupnim.
InfoKulla Model: Utilizing a dedicated physical and digital visitor hub to centralize community-driven interpretation and local guides.	**Model InfoKulle:** Korišćenje namenskog fizičkog i digitalnog centra za posetioce u cilju centralizacije interpretacije vođene zajednicom i lokalnih vodiča.
Multi-Layered Interpretation: Utilizing the church of Rubik (12th century) and Spaç Political Prison as reference models for interpreting both ancient monuments and sensitive historical memory.	**Višeslojna interpretacija:** Korišćenje primera crkve u Rubiku (12. vek) i političkog zatvora u Spaću kao referentnih modela za interpretaciju kako drevnih spomenika, tako i osetljivog istorijskog sećanja.
Agri-Tourism Synergy: Replicating the success of Mirdita's local businesses (e.g., Arbëri Winery, Baven-Toven, Hotel Marub) by directly linking local agricultural production with the hospitality sector to keep tourist spending within the community.	**Sinergija agroturizma:** Repliciranje uspeha lokalnih preduzeća u Mirditi (npr. Vinarija Arbëri, Baven-Toven, Hotel Marub) direktnim povezivanjem lokalne poljoprivredne proizvodnje sa ugostiteljskim sektorom kako bi se potrošnja turista zadržala u zajednici.
Example Model for Interpretation and Promotion: The "Four-Layer Interpretation Model" will be the benchmark: combining verified historical evidence with living local voices, capturing the physical sense of place, and presenting a compelling call to action/invitation to visitors.	**Definisanje modela primera za interpretaciju i promociju:** Model interpretacije u četiri sloja biće merilo uspeha: kombinovanje proverenih istorijskih dokaza sa živim pričama lokalnog stanovništva, prenošenje fizičkog osećaja mesta i predstavljanje ubedljivog poziva na akciju/poziva posetiocima.

04

AKCIONI PLAN I SMERNICE ZA IMPLEMENTACIJU

ACTION PLAN AND IMPLEMENTATION GUIDELINES

Guidelines for Destination Unveiling, Promotion, and Development

Smernice za predstavljanje, promociju i razvoj destinacije

Brand Identity Establishment: Develop a unified brand narrative for "Destination Medveđa" that positions the municipality as an integrated, multi-thematic heritage hub in Southern Serbia. The brand must bridge Sijarina and Tulare Spa's wellness aspects with surrounding Byzantine history, traditional crafts, and nature.

Uspostavljanje brend identiteta: Razviti jedinstveni brend narativ za „Destinaciju Medveđa", koji pozicionira opštinu kao integrisano, višetematsko čvorište nasleđa u južnoj Srbiji. Brend mora da spoji aspekte zdravstvenog turizma Sijarinske i Tularske Banje sa okolnom vizantijskom istorijom, tradicionalnim zanatima i prirodom.

The "DigiCult-Tour" Implementation: Map at least 10 key Points of Interest (POIs) using professional photography and detailed bilingual storytelling. Develop an accessible digital guide or e-book.

Implementacija projekta „DigiCult-Tour": Mapirati najmanje 10 ključnih tačaka od značaja (POI) koristeći profesionalnu fotografiju i detaljno dvojezično pripovedanje (storytelling). Razviti pristupačan digitalni vodič ili e-knjigu.

Physical Touchpoints ("InfoKulla" Concept): Set up a dedicated physical information point in Sijarina Spa and other places of interest, providing high-quality printed maps, QR code touchpoints to access digital content, and booking services for local guides.

Fizičke info-tačke (Koncept „InfoKulle“): Formirati namenski fizički info-centar u Sijarinskoj Banji i na drugim mestima, koje nude visokokvalitetne štampane mape, info-table sa QR kodovima za pristup digitalnom sadržaju i usluge rezervacije lokalnih vodiča.

Unveiling Campaign: Organize a formal launching event and run a 3-month regional digital marketing campaign. Host study trips (FAM tours) specifically for cultural/eco-tourism operators and regional travel bloggers.

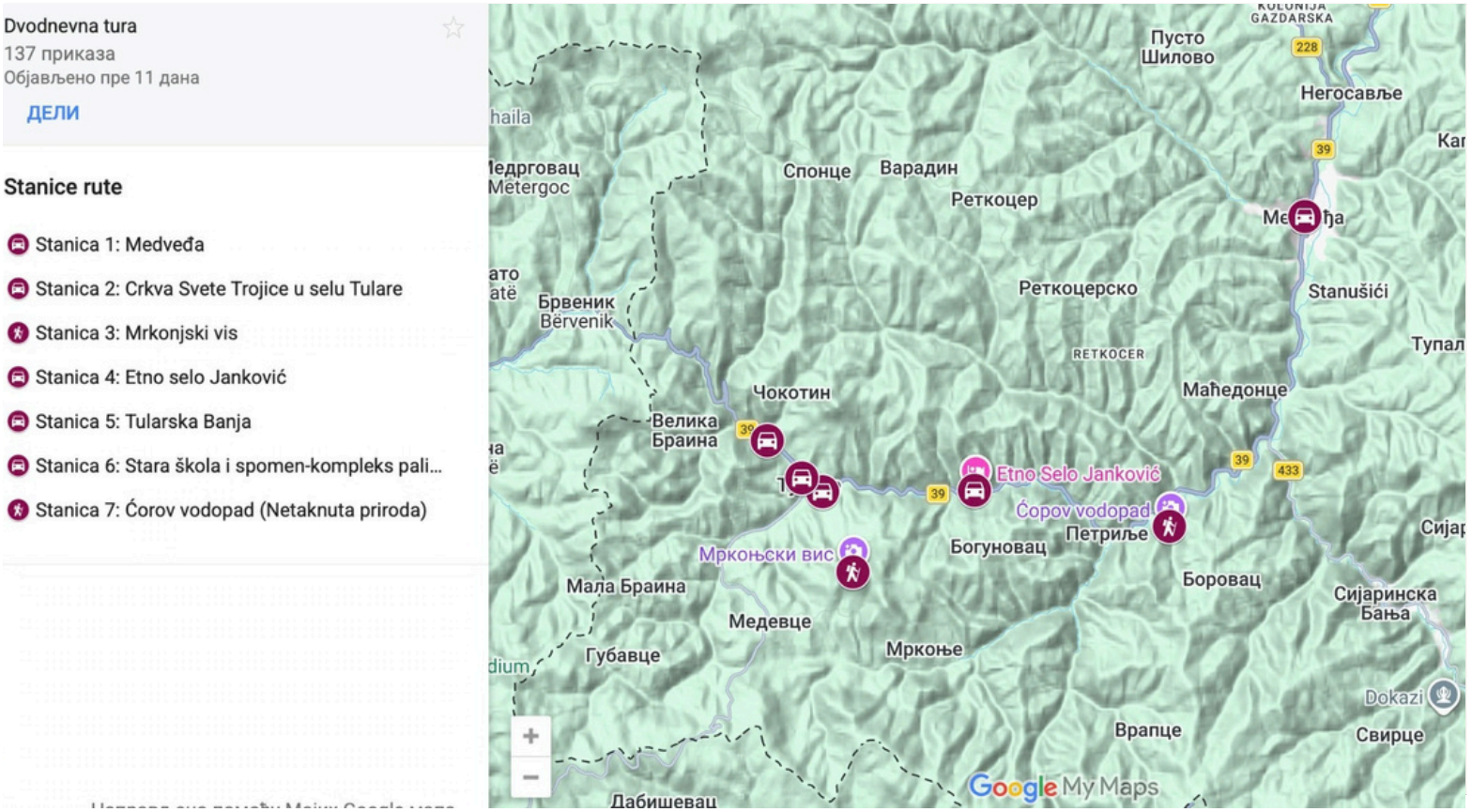
Kampanja predstavljanja destinacije: Organizovati zvanični događaj otvaranja i sprovesti tromesečnu regionalnu kampanju digitalnog marketinga. Organizovati studijske posete (FAM ture) namenjene tur-operatorima iz oblasti kulturnog i ekološkog turizma i regionalnim blogerima koji pišu o putovanjima.

Key Action Area 1: Product Development

Ključna oblast delovanja 1: Razvoj proizvoda

Example Tourist Route - 2 days: "Tulare: From volcanic heights to the sources of life", formed at the Medveđa workshop and than conected to Gmaps.

Primer turističke rute - 2 dana: „Tulare: Od vulkanskih visova do izvora života“, osmišljena na radionici u Medveđi i uneta u Gmape.

Source:https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=1qLFwhSpZDS5uaL8_fu7jV8unn1EHca0&ll=42.81052516651242%2C21.518638899999985&z=13 (September 10, 2026)	Izvor:https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=1qLFwhSpZDS5uaL8_fu7jV8unn1EHca0&ll=42.81052516651242%2C21.518638899999985&z=13 (September 10, 2026)
Day one	**Prvi dan**
Stop 1: Medveđa (Supplies, Short Rest and Refreshment Stop) - this stop is not mandatory, it can be visited as a place to rest if you are coming from a greater distance.	**Stanica 1:** Medveđa (Snabdevanje, kratka pauza i osveženje) – ova stanica nije obavezna, može se posetiti radi odmora ukoliko dolazite iz veće udaljenosti.
Stop 2: Holy Trinity Church in Tulare Village (Sacral Anchor - the main point around which a route is formed): information available at the main INFO-PANEL, optional for organised groups a short guided historical tour of the church.	**Stanica 2:** Crkva Svete Trojice u selu Tulare (Sakralno uporište – glavna tačka oko koje se ruta formira): informacije su dostupne na glavnoj INFO-TABLI, a za organizovane grupe opciono je dostupan kratak istorijski obilazak crkve uz vodiča.
Stop 3: Mrkonje Rise (Volcanic & Educational): Explore the unique volcanic hill landscape at Mrkonje Rise. The hiking tour has two track options - for ordinary people and less experienced mountaineers (2 km, 1 hour of hiking up) and for experienced mountaineers (7 km, approx.2,5 hours of hiking up). Information available at existing INFO-PANELS. *Try local products - locals are selling brandy.	**Stanica 3:** Mrkonjski vis (Vulkanski i edukativni predeo): Istražite jedinstveni predeo brda vulkanskog porekla na Mrkonjskom visu. Pešačka tura ima dve opcije staza – za rekreativce i manje iskusne planinare (2 km, 1 sat uspona) i za iskusne planinare (7 km, oko 2,5 sata uspona). Informacije su dostupne na postojećim INFO-TABLAMA. *Probajte lokalne proizvode – lokalno stanovništvo prodaje domaću rakiju.

Stop 4: Etno selo Janković - Traditional Culinary Experience (Living Heritage): Supplement the itinerary with a traditional culinary demonstration and lunch in a local village guesthouse , showcasing authentic slow-cooked dishes "under the metal dome" (the traditional “sač” cooking style) and “local kačamak” for breakfast in collaboration with local hosts. Spend the night at the timber built cottages. *The local host family is a keeper of traditional crafts - charcoal making (possible showcasing at the site, storytelling), the women of the house are producing organic jams from wild berries (try and buy their products), and explore the offer of other authentic souvenirs.

Stanica 4: Etno selo Janković – Tradicionalno gastronomsko iskustvo (Živo nasleđe): Upotpunite itinerer tradicionalnom kulinarskom demonstracijom i ručkom u lokalnom seoskom domaćinstvu, uz prikaz autentičnih jela koja se sporo kuvaju „pod sačem“ (tradicionalni stil pripreme hrane) i „domaćeg kačamaka“ za doručak u saradnji sa lokalnim domaćinima. Noćenje u drvenim brvnarama. *Domaćini su čuvari starih zanata – proizvodnje ćumura (moguć je prikaz na licu mesta, pripovedanje), a žene iz domaćinstva proizvode organske džemove od šumskih plodova (probajte i kupite njihove proizvode). Takođe, istražite ponudu drugih autentičnih suvenira.

Day two:

Drugi dan:

Stop 5: Tulare Spa (Natural Hot Mineral Spa Pool) - Visit the spa located in an extraordinary natural environment where you can swim in a hot mineral pool and see examples of folk architecture, houses, mills, and economic facilities. Information available at the INFO-PANELS, optional for organised groups a short guided tour.

Stanica 5: Tularska Banja (Prirodni bazen sa toplom mineralnom vodom) – Posetite banju smeštenu u izuzetnom prirodnom okruženju, gde se možete kupati u bazenu sa toplom mineralnom vodom i videti primere narodnog graditeljstva, kuće, vodenice i privredne objekte. Informacije su dostupne na INFO-TABLAMA, a za organizovane grupe opciono je dostupan kratak obilazak uz vodiča.

Stop 6: Old school and War Monument Memorial complex in Tulare (Cultural heritage): Short visit to the center of the Village of Tulare. Information available at the INFO-PANELS, optional for organised groups a short guided historical tour. *Try local products - locals are selling home made cheese.

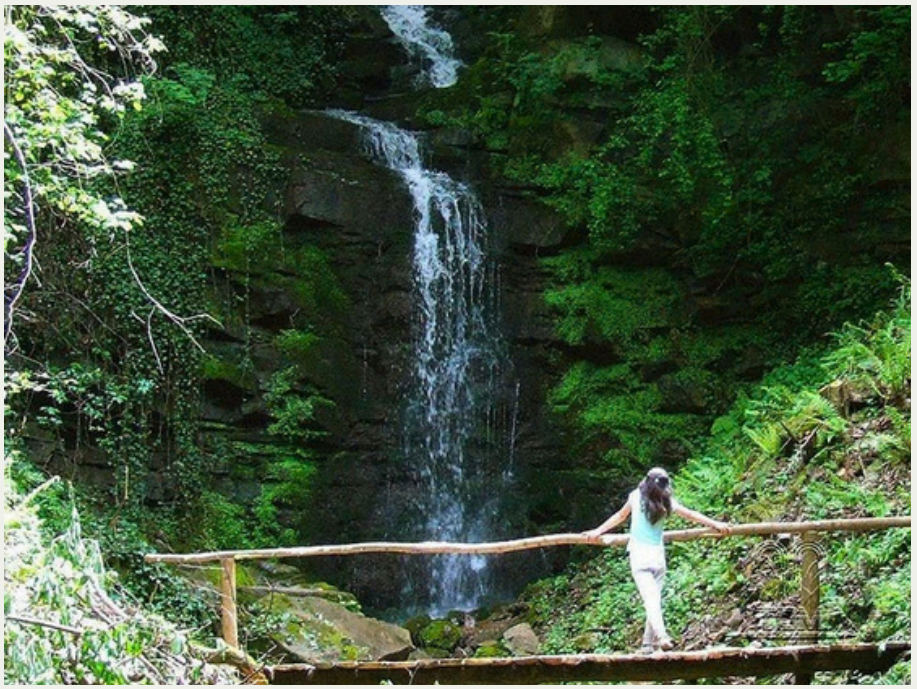
Stanica 6: Stara škola i spomen-kompleks palim borcima u Tularu (Kulturno nasleđe): Kratka poseta centru sela Tulare. Informacije su dostupne na INFO-TABLAMA, a za organizovane grupe opciono je dostupan kratak istorijski obilazak uz vodiča. *Probajte lokalne proizvode – lokalno stanovništvo prodaje domaći sir.

Stop 7: Ćorov Waterfall (Pristine Nature): Take a scenic 1.5 km hike near the Petrilje road to experience this hidden 18-meter-high hydrological landmark. Information available at the INFO-PANELS. *Try local products - locals are selling honey.

Stanica 7: Ćorov vodopad (Netaknuta priroda): Uživajte u slikovitom pešačenju stazom od 1,5 km u blizini petriljskog puta kako biste doživeli ovaj skriveni hidrološki fenomen visine 18 metara. Informacije su dostupne na INFO-TABLAMA. *Probajte lokalne proizvode – lokalno stanovništvo prodaje domaći med.

Source: https://www.medvedja.ls.gov.rs/упознајте-медвеђу/туризам/туристички-потенцијали-и-атракције/ћоров-водопад/ (10 September 2026)

Stop 8: Medveđa (Supplies, Short Rest and Refreshment Stop) - this stop is not mandatory, it can be visited as a place to rest if you are coming from a greater distance.

Stanica 8: Medveđa (Snabdevanje, kratka pauza i osveženje) – ova stanica nije obavezna, može se posetiti radi odmora i pripreme ukoliko putujete na veću udaljenost.

Example of a Tourist Product or Souvenir: "Bear’s Hazel as inspiration "	**Primer turističkog proizvoda ili suvenira:** „Mečja leska kao inspiracija“

Source / Izvor: https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Mečja_leska (10 September 2026)

The main inspiration is the plant after which the Medveđa is named. The bear's hazel (Latin Corylus colurna L.) is a tall deciduous tree from the Betulaceae or Corylaceae family. It is often grown as a park species, but also as a rootstock for grafting the common hazel.	Glavna inspiracija je biljka po kojoj je Medveđa dobila ime. Medveđa (Mečja) leska (lat. Corylus colurna L.) je visoko listopadno drvo iz porodice Betulaceae ili Corylaceae. Često se uzgaja kao parkovska vrsta, ali i kao podloga za kalemljenje obične leske.
This motif was chosen to appear on a wooden picture frame and a wooden magnet, but also to become a mandatory trademark for domestic products - labels on jars, bottles, etc.	Ovaj motiv je izabran da se nađe na drvenom ramu za slike i drvenom magnetu, ali i da postane obavezna robna marka za domaće proizvode - etikete na teglama, flašama itd.
Additionally: Souvenirs and products could have - On the back a small certificate of authenticity: "This souvenir is handmade in Medveđa, inspired by the hazel tree - after which our region is named." Packaging - An ecological cardboard box with recycled paper, tied with jute twine, with a small label containing the "Destination Medveđa" logo.	**Dodatno:** Suveniri i proizvodi bi mogli imati – Na poleđini mali sertifikat o autentičnosti: „Ovaj suvenir je ručno izrađen u Medveđi, inspirisan leskom – drvetom po kojem naš kraj nosi ime.“ Pakovanje – Ekološka kartonska kutija sa recikliranim papirom, vezana kanapom od jute, sa malom etiketom koja sadrži logo „Destinacija Medveđa“.

Key Action Area 2: Capacity Building and Community Engagement	**Ključna oblast delovanja 2: Izgradnja kapaciteta i angažovanje zajednice**
Ideas for Small-Scale Cultural Heritage Projects to Boost Local Participation:	**Ideje za male projekte kulturnog nasleđa u cilju podsticanja učešća lokalnog stanovništva:**
Youth Digital Storytellers Initiative: Conduct workshops at the Cultural Center Medveđa to train local youth in digital mapping, heritage photography, and audio guide production. Equip them to record local oral histories and traditions. Make a competition for souvenir desig in local schools.	**Inicijativa „Mladi digitalni pripovedači“:** Organizovati radionice u Kulturnom centru Medveđa za obuku lokalne omladine u oblasti digitalnog mapiranja, fotografisanja nasleđa i izrade audio vodiča. Osposobiti ih za snimanje lokalne usmene istorije i tradicije. Organizovati konkurs za dizajn suvenira u lokalnim školama.
Women's Artisan Collective ("Medveđanka"): Establish a formal cooperative to support women artisans in branding, packaging, and commercializing their traditional products (handwoven textiles, embroidery, honey, wild herb tea blends). Create dedicated rustic display stands in Sijarina Spa and at regional festivals.	**Udruženje žena koje se bave tradicionalnim poslovima-zanatima („Medveđanka“):** Osnovati formalno udruženje/kooperativu radi podrške ženama u brendiranju, pakovanju i plasmanu tradicionalnih proizvoda (ručno tkani tekstil, vez, med, mešavine čajeva od divljeg bilja). Postaviti namenske drvene prodajne štandove u Sijarinskoj Banji i na regionalnim sajmovima.
Inclusive Hospitality Training: Provide free training sessions for rural households on guest relation standards, digital platform booking (e.g., Booking.com, Airbnb), and basic hospitality English to ease their entry into the tourism economy.	**Inkluzivne obuke za ugostiteljstvo:** Obezbediti besplatne obuke za seoska domaćinstva o standardima u radu sa gostima, upravljanju digitalnim platformama (Booking.com, Airbnb) i osnovama turističkog engleskog jezika, kako bi se olakšao njihov ulazak u turističku ekonomiju.
Guidelines for Engaging Media, Bloggers, and Emerging Journalists:	**Smernice za angažovanje medija, blogera i mladih novinara:**
Heritage Press Kit: Compile a digital media kit containing high-quality photos, map coordinates, route itineraries, and press releases detailing the unique bilingual, multi-cultural, and natural aspects of Medveđa.	**Press kit za medije:** Pripremiti digitalni medijski paket sa visokokvalitetnim fotografijama, koordinatama i rutama, planovima puta i reportažama, koje detaljno opisuju jedinstvene multikulturalne i prirodne aspekte Medveđe.
Annual Media Study Tour ("Otkrijte Medveđu"): Host an annual 3-day media tour for travel writers, eco-tourism bloggers, and regional journalists to experience the "Path of Water and Heritage" firsthand.	**Godišnja medijska tura („Otkrijte Medveđu“):** Organizovati godišnju trodnevnu posetu za turističke aktiviste, eko-blogere i regionalne novinare kako bi lično iskusili rutu „Put vode i nasleđa“.
Regional Journalism Partnerships: Partner with the University of Niš to offer internship credits for emerging journalism students who document and publish articles on the intangible heritage and old crafts of the region.	**Partnerstva u oblasti novinarstva:** Sarađivati sa Univerzitetom u Nišu u cilju obezbeđivanja stručne prakse za studente novinarstva koji bi dokumentovali i objavljivali priče o nematerijalnom nasleđu i starim zanatima Medveđe.

Key Action Area 3: Institutional and Financial Development	**Ključna oblast delovanja 3: Institucionalni i finansijski razvoj**
The List of Stakeholders and Collaborative Opportunities:	**Lista aktera i mogućnosti za saradnju:**
TO Medveđa & Cultural Center Medveđa: Establish a joint task force to synchronize the annual tourism events calendar with educational cultural workshops, optimizing shared technical and logistical assets.	**TO Medveđa i Kulturni centar Medveđa:** Formirati zajedničku radnu grupu, radi usklađivanja godišnjeg kalendara turističkih manifestacija sa edukativnim kulturnim radionicama, optimizujući korišćenje zajedničkih tehničkih i logističkih resursa.
Institute for Cultural Heritage Preservation Niš & Leskovac National Museum: Form a research partnership to provide professional conservation guidelines and oversee the proper promotion of unprotected sites.	**Zavod za zaštitu spomenika kulture Niš i Narodni muzej Leskovac:** Uspostaviti istraživačko partnerstvo radi pružanja stručnih konzervatorskih smernica i nadzora nad pravilnom promocijom nezaštićenih lokaliteta.
Local Guesthouse & Spa Accommodation Network: Partner with Hotel "Gejzer" and private guesthouse owners to offer integrated wellness and cultural tour packages, combining spa treatments with guided historical routes.	**Mreža lokalnih ugostitelja i banjskog smeštaja:** Ostvariti saradnju hotela „Gejzer“ i privatnih stanodavaca radi kreiranja integrisanih zdravstveno-kulturnih turističkih aranžmana, povezujući banjske tretmane sa obilaskom vođenih istorijskih ruta.
Funding Opportunities and Guidelines for Securing Future Funding:	**Mogućnosti finansiranja i smernice za obezbeđivanje budućih sredstava:**

CC4WBs Project Follow-up: Leverage the established peer-to-peer relationship with CEAPAL/Mirdita to apply for joint regional cross-border initiatives focusing on digital heritage and creative tourism.	**Nastavak CC4WBs projekta:** Iskoristiti uspostavljeno partnerstvo sa organizacijom CEAPAL iz Mirdite za prijavu novih regionalnih i prekograničnih inicijativa fokusiranih na digitalno nasleđe i kreativni turizam.
EU IPA Cross-Border Cooperation (CBC) Programs: Develop new project applications under CBC frameworks focusing on environmental protection, sustainable tourism development, and cultural dialog.	**EU IPA programi prekogranične saradnje (CBC):** Razviti nove predloge projekata u okviru IPA prekogranične saradnje sa fokusom na zaštitu životne sredine, održivi razvoj turizma i kulturni dijalog.
National Grants: Apply systematically to annual project calls from the Ministry of Culture and the Ministry of Tourism of the Republic of Serbia, targeting digital archiving, old craft preservation, and rural tourism infrastructure development.	**Nacionalni konkursi:** Sistematski aplicirati na godišnjim konkursima Ministarstva kulture i Ministarstva turizma Republike Srbije u oblastima digitalnog arhiviranja, očuvanja starih zanata i razvoja seoske turističke infrastrukture.

05

ZAKLJUČAK I PRAĆENJE (MONITORING)

CONCLUSION AND MONITORING

Next Steps for Adoption and Implementation	**Sledeći koraci za usvajanje i implementaciju**
Review and Finalization (Month 3): Distribute the final strategic draft to all key local workshop participants (including TO Medveđa, Cultural Center, and civil society representatives). Review and feedback round.	**Pregled i finalizacija (3. mesec):** Dostavljanje finalnog nacrta strategije svim ključnim učesnicima lokalnih radionica (uključujući TO Medveđa, Kulturni centar i predstavnike civilnog sektora). Pregled i povratne informacije.
Official Local Presentation: Organize a joint promotional event in Medveđa by AARF and TO Medveđa to present the strategic document, the digital tour concept, and the experimental "Tulare Route" to local authorities and media.	**Zvanična lokalna prezentacija:** Organizovanje zajedničkog promotivnog događaja u Medveđi od strane AARF i TO Medveđa radi predstavljanja strateškog dokumenta, koncepta digitalnih tura i eksperimentalne rute „Tulare“ lokalnim vlastima i medijima.
Formal Municipal Adoption: Submit the finalized strategic document to the Municipal Assembly of Medveđa for formal adoption and integration into the official Local Development Strategy.	**Zvanično usvajanje na opštinskom nivou:** Podnošenje finalizovanog strateškog dokumenta Skupštini opštine Medveđa na formalno usvajanje i integraciju u zvaničnu Strategiju lokalnog razvoja.

Establishment of the Implementation Task Force: Form a dedicated joint task force consisting of TO Medveđa, Cultural Center Medveđa, and representatives of local tourism businesses to coordinate and monitor the execution of the action plan.	**Formiranje radne grupe za implementaciju:** Osnivanje namenske zajedničke radne grupe koju čine TO Medveđa, Kulturni centar Medveđa i predstavnici lokalnih turističkih aktera u cilju koordinacije i praćenja sprovođenja akcionog plana.
Initiation of Key Action Areas:	**Pokretanje ključnih oblasti delovanja:**

Launch the "Youth Digital Storytellers Initiative" to map 10 Points of Interest (POIs) and compile the bilingual digital guide.	**Formiranje inicijative „Mladi digitalni pripovedači“** radi mapiranja 10 tačaka od značaja (POI) i izrade dvojezičnog digitalnog vodiča.
Establish the Women's Artisan Collective ("Medveđanka") and secure dedicated display points.	**Osnivanje Udruženja žena („Medveđanka“)** i obezbeđivanje namenskih prodajnih mesta.
Resource Mobilization: Formulate joint project applications for CC4WBs follow-up calls and EU IPA CBC programs to secure funding for infrastructure, signage, and capacity building.	**Mobilizacija finansijskih sredstava:** Priprema zajedničkih predloga projekata za naredne konkurse u okviru CC4WBs projekta i EU IPA programa prekogranične saradnje radi obezbeđivanja sredstava za infrastrukturu, signalizaciju i izgradnju kapaciteta.
Monitoring and Evaluation Framework (Metrics for success, ensuring long-term use)	**Okvir za praćenje i evaluaciju (metrike uspeha, obezbeđivanje dugoročne upotrebe)**
Quantitative Metrics (1-3 Year Outlook):	**Kvantitativna metrika (perspektiva 1–3 godine):**
Points of Interest (POIs) Mapped: Minimum 10 key POIs digitally mapped using professional photography and storytelling by Month 6.	**Mapirane tačke od značaja (POI):** Najmanje 10 ključnih POI-ja digitalno mapiranih uz profesionalnu fotografiju i pripovedanje do 6. meseca.
Youth Engagement: Train at least 15 local youth in digital storytelling, heritage photography, and tour guiding.	**Angažovanje mladih:** Obuka za najmanje 15 lokalnih mladih u oblasti digitalnog pripovedanja, fotografisanja nasleđa i turističkog vođenja.
Women’s Empowerment: Establish the Women’s Artisan Collective 'Medveđanka' with at least 20 active members.	**Osnaživanje žena:** Osnivanje Udruženja žena „Medveđanka“ sa najmanje 20 aktivnih članica.
Tourism Inflows: Attract a minimum of 500 visitors to the 'Tulare Route' during its first year of operation.	**Turistički protok:** Privlačenje najmanje 500 posetilaca na „Tulare rutu“ tokom prve godine rada.
Local Capacity: At least 80% of local guesthouses and tourist accommodation providers completing inclusive hospitality training.	**Lokalni kapaciteti:** Najmanje 80% lokalnih seoskih domaćinstava i pružalaca banjskog smeštaja koji su uspešno završili inkluzivne obuke za ugostiteljstvo.
Qualitative Metrics (Ensuring Long-Term Impact):	**Kvalitativna metrika (obezbeđivanje dugoročnog uticaja):**
Community Ownership: Level of local pride, engagement, and satisfaction among youth, women, and vulnerable groups, assessed through annual feedback workshops.	**Lokalna pripadnost:** Nivo lokalnog ponosa, angažovanja i zadovoljstva među mladima, ženama i osetljivim grupama, koji se procenjuje kroz godišnje radionice za povratne informacije.

Policy Integration: Successful formal adoption of the Strategic Document by the Municipal Assembly of Medveđa into the official Local Development Strategy.	**Integracija u lokalnu politiku:** Uspešno zvanično usvajanje Strateškog dokumenta od strane Skupštine opštine Medveđa i njegova integracija u zvaničnu Strategiju lokalnog razvoja.
Destination Visibility: Media coverage and online reach, tracking the number of feature articles by regional travel bloggers and emerging journalists.	**Vidljivost destinacije:** Medijska pokrivenost i onlajn doseg, praćenjem broja reportaža i članaka regionalnih blogera i mladih novinara.
Sustainability & Long-Term Use Guidelines:	**Smernice za održivost i dugoročnu upotrebu:**
Annual Action Plan Review: The joint task force (TO Medveđa and Cultural Center) will meet annually to review and update the action plan to adapt to new opportunities.	**Godišnja revizija akcionog plana:** Zajednička radna grupa (TO Medveđa i Kulturni centar) sastajaće se jednom godišnje radi pregleda i ažuriranja akcionog plana kako bi se prilagodio novim mogućnostima.
Bi-Annual Municipal Reporting: Submit progress reports twice a year to the Municipal Assembly to ensure municipal alignment and ongoing support.	**Polugodišnje izveštavanje opštini:** Podnošenje izveštaja o napretku dva puta godišnje Skupštini opštine Medveđa radi osiguranja opštinske usklađenosti i kontinuirane podrške.
Resource Mobilization: Submit at least 2 joint project proposals annually to international donors, EU programs (like CC4WBs follow-ups), or Serbian national ministries to fund infrastructure and promotional campaigns.	**Mobilizacija sredstava:** Podnošenje najmanje 2 zajednička predloga projekata godišnje međunarodnim donatorima, programima EU (kao što je nastavak projekta CC4WBs) ili ministarstvima Republike Srbije za finansiranje infrastrukture i promotivnih kampanja.

06

RELEVANTNI IZVORI I LITERATURA

RELEVANT SOURCES AND LITERATURE

Poseta Albaniji (Visit to Albania) — https://fondar.rs/вести/uspesno-realizovana-studijska-poseta-albaniji-razmena-znanj a-i-dobrih-praksi-za-razvoj-turizma-u-medvedji/

Radionica u Medveđi (Workshop in Medveđa) — https://fondar.rs/вести/trodnevna-radionica-u-medvedji-korak-blize-odrzivom-razvoju-kulturnog-turizma/

Elena Vasić Petrović, Niloka Milovanović i Đorđe Stošić, Opština Medveđa, **Riznica duhovnosti i istorije Istraživanje i zaštita nepokretnog kulturnog nasleđa**, TOM, Medveđa 2025.

Borisav Andrejević, Jovan Šurdilović, **Valorizacija spomeničkog fonda Medveđe i Sijarinske Banje sa predlogom mera zaštite,** Zavoda za zaštitu spomenika kulture Niš, aprila 1979, 1-6.

Dobrosav Ž. Turović, **Gornja Jablanica kroz istoriju**, Beograd 2002.

Dobrosav Ž. Turović, **Gornja Jablanica: ljudi i vreme: (prilozi za studiju)**, Medveđa, 2004.

Smilja Jović, Julijana Pešić i Toni Čerškov, **„Srednjovekovna nekropola u selu Gazdaru”**, u: Leskovački zbornik LIX 2019, Narodni muzej Leskovac, Leskovac 2019.

Slavenka Ercegović Pavlović i Desanka Kostić, **„Terenska istraživanja leskovačkog područja II”**, u: Starinar XXX, Arheološki institut Beograd, Beograd 1979.

Sonja Stamenković, **Rimsko nasleđe u Leskovačkoj kotlini**, Arheološki institut Beograd

Projekat Srednjevekovna nekropola u selu Gazdare, Medveđa, Projekat arheoloških radova u 2005. godini, Zavod za zaštitu spomenika kulture Niš.

Slavenka Ercegović Pavlović, Desanka Kostić, **Arheološki spomenici i nalazišta Leskovačkog kraj**a, Leskovac 1988.

Milica Mađanović, **”Leskovački opus arhitekte Vasilija Mihailoviča Androsova”**, u: Leskovački zbornik LIV, Leskovac 2014.

Cultural Heritage as a Strategic Driver for Empowerment:

https://heritagestudies.eu/wp-content/uploads/2017/08/1.3-JKuever_final_clean_13.10.pdf

Guidebook on Standards for Drafting Cultural Heritage Management Plans:

https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/2/d/461188.pdf

Informacioni sistem nepokretnik kulturnih dobara:

https://nasledje.gov.rs/index.cfm/spomenici/pregled_spomenika?spomenik_id=44009

ZDRAV SI! Zdravice Gornje Jablanice (Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja) - nematerijalno nasleđe - običaji:

https://www.youtube.com/watch?v=L_CUnZ3LfmA

Stari zanati Medveđe (Turistička organizacija Medveđa)- nematerijalno nasleđe - običaji:

https://www.youtube.com/watch?v=8qJI4X33iig

Digitalna kolekcija nematerijalnog nasleđa Srbije:

https://cder.org.rs/nematerijalnonasledje/crkvista/

Kosidba na Marovcu (Turistička organizacija Medveđa) - nematerijalno nasleđe - običaji:

https://www.youtube.com/watch?v=R0iGd7E9P88

Pod sač - “Sačijada Medveđa” (Turistička organizacija Medveđa) - nematerijalno nasleđe - gastronomija:

https://www.youtube.com/watch?v=sLtwLEAaPPg

Turistički potencijali Spomenika prirode „Mrkonjski vis“ - zaštita prirode:

https://zzps.rs

IMPRESSUM

Izdavač (vodeća organizacija koja je sprovela projekat i izradila strateški dokument): Fondacija arhitekta Aleksandar Radović Niš, Srbija
Publisher (The Lead organization that implemented the project and developed the strategic document): Architect Aleksandar Radović Foundation Niš, Serbia

Tekst/ Text:
Elena Vasić Petrović
Saradnici / Associates:
Dejan Rudić Vranić, Mijajlo Minić
Izrada dokumenta - dizajn, priprema za štampu / Document preparation - design / layout::
Aleksandar Ćirić
Storyteller Media
Video and TV Production | Digital Marketing
Vidovdanska 5, 18300 Pirot, Republic of Serbia
Učesnici na radionici u Medveđi / Participants at the workshop in Medveđa:
Nikola Milovanović
Dragan Janković
Jovana Janković
Jovana Janković
Mina Petrović
Julka Kuzmanović Cvetković
Dragiša Nikolić
Bojana Lakušić
Rade Perović
Radovan Cvetković
Zahvalnica / Thank you note:

Posebnu zahvalnost, dugujemo kolektivu Kulturnog centra Medveđa i direktoru Nebojši Jakšiću, na gostoprimstvu i pomoći oko realizacije radionice u Medveđi.

We owe special thanks to the staff of the Medveđa Cultural Center and director Nebojša Jakšić for their hospitality and assistance in implementing the workshop in Medveđa.

Odricanje od odgovornosti: Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Kultura i kreativnost za Zapadni Balkan" (Culture and Creativity for the Western Balkans), koji finansira Evropska unija sa ciljem podsticanja dijaloga na Zapadnom Balkanu kroz jačanje kulturnog i kreativnog sektora radi ostvarivanja većeg društveno-ekonomskog uticaja.

Izneti stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili AICS-a kao tela koje dodeljuje sredstva. Ni Evropska unija ni telo koje dodeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornim za njih.

Dislamer: This pubblication has been produced within the framework of "Culture and Creativity for the Western Balkans", a project funded by the European Union that aims to foster dialogue in the Western Balkans by enhancing the cultural and creative sectors for increased socio-economic impact.

Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or AICS as a granting authority. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them

Niš, 2026.